

ცისკარი.

1 8 6 8

ფ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი.

თეზურე

წელიწადი მეთორმეტე.

წოდება თხზულებათა:

1, — იმედი (ლექსი), 2, კალმასობა, იოანე ბატონის-შვილისა; 3, ახალი პოეტების მიბაძვა (ლექსი) აკ. წერეთლისა; საბრალო (ლექსი) ა. ლეონიძისა; სადილი (ლექსი) თ. ნ. ვეზროვისა; ჰეინეს მიბაძვა (ლექსი) ნ. ა. 4, ქალაქი გორი და სასწაულოთ მოქმედი ოქონიის ლუთი-მშობლის ხატი (ისტორიული სტატია) ბლ. გარსევანოვისა, 5, ტოლუბაშობა. თ. აღ. ე. ძ. ჯ. ორბელიანისა. 6, სხუა და სხუა ცნობა. —

ტ ფ ი ლ ი ს ს.

კერესელძის სტამბაში.

თიფლისის თანამედროვენი, თიფლისელი, თიფლისისაგან

დასახელებული იქნა ლ. ი. ა. (წ) შიშველი შიშველი

თიფლისის თიფლისის თიფლისის თიფლისის თიფლისის

ენა ხარ შენა მშვენიერო, მოხვედი სითა;

ხარ ამ ქუჩისა, თუ ციერი, მოტრინდი სითა;

შენის მხერთა აქამომდე ეინ დასტებოდა;

ცა, თუ ცის ქვეშე შენით ტურთაფ გაბრწყინდებოდა;

ენა ჰგალობდნენ შენს მშვენიებას, ცაა ციერი!

თუ ფეხთ მოღრეკით, განყვირებით აქ ქუჩისიერი;

ხარ ანგელოზი სამოთხითგან გამოფრენილი

ჩუქნ საბრალოთა დასატებობლად აქ მოვლენილი!

ან თუ სატანა ჯოჯოხეთმა მოგზაენა ხმელად,

მოგცა შეენება, გადმოგაგდო გულთ-საენებელად!

ან ხარ ასული ამ ქუჩისა, ეით სხვა ასული,

მაგ ლამაზ მყარ ქვეშ, როგორც სხუთა შენც გმყარს გული!

აბა მამ გეითხარ: ეით შემყულ ხარ ვგრეთ მდიდრულით

თიფლისის თიფლისის თიფლისის თიფლისის თიფლისის

(*) ამ წინებული ლექსის თავი, — შესავალი, სასკლდობ ახსალ გამოჩენილს მშვენიერებას დაბეჭდილი იქო, ამ რაქინისაქ წლის წინეთ ატისგარძი. რადგანც ახლა შუა ალავი ამ ლექსისა და ბოლო, (თუმცა აქაც აკლია, რადგანც ავტორს დაუგეგმელოებით, რა დაუწერია სიუმაწვილესი, აქა-იქ დაუფანტავს) ავტორმა შეკრიბა ნაწილ-ნაწილ-ტად, ჩვენის თსოვნით მოგვცა ღ ნება დაგვრთვა დაბეჭდისა, — ამისათვის, ხაჭირით დაქინანს ეთ დაუბეჭდოთ ის შესავალიც და ამასთანავე მოვასსენოთ მადლობა ავტორს, რომელიცა, სიმშვიდით და თავმდაბლობით მალავს თავის ტკარს. რედ.

გარმონიითა, სიტურფითა, შეენებით სრულით?

ენ ბედნერმან და სად, როგორ, ეგრეთ აღზარდა,
ან ეისი თვალი, შენით მთერალი მარად გამზერდა!

აღმასაყელეთის ყვაეილთ შუა თუ გაიშალე,
ან თუ ჩრდილოთ ხარ, წყედლადს სტუქსე, მოხველ აქ მალე.

მოგესალმებით ნათლის გულით მენ მშეენიერსა,
შენც გაულიმე სიმშვიდითა ძველსა ივერსა,

სადაც ბუნებამ დიდებულად ზღვათა და ბართა
შესამკობელად ფრილონი წინ აღუმართა;

სადაც მათთ წვერნი ცისა კიდეს ებჯინებიან,
ველნიცა მარად ყვაეილებით იმოსებიან

და მათზედ რბიან წალკოტ შუა წყალნი მკინარნი;
აქ სიყვარულსა სტეენენ მარად ბულბულნი წყნარნი,

რა ფუფუნებით ზამთარ, ზაფხულს, ეარდნი შლილობენ,
ღამით ზეფირი, დილით ნამი მახედ ხარობენ.

აქა ცა არის ლურჯი, წმინდა, მნათი მარად ჟამს;
აქა დავითი და თამარი სულსა კიდევ სწამს;

აქ რუსთველისა ლექსნი კეალად ატკობენ ყურსა;
აქა ისმენენ ბესიყსას მღერას ციურსა,

აი სად მოხველ და, აქ ყოფნა თუ მოგეწონა,
გავიშლით გულსა ფიანდაზად შენ, ფეხთა წინა!

იყავ შეენება, ნეტარება ივერიისა,
იყავ ჩუბნთვსა ცით ეარსეღაფი, შუქი მთეარისა!

მაგრამ აქ ხშირად ჰპოვებ ტაძართ შთენთ დიდებულთა,

პალატო ნანგრევთა, მონასტერთა აოხრებულთა, ციხენი, კოშენი, ფრიალოთგან გადმოკიდულნი, უფრსკულს უშხერენ დარღვეულნი, დატყეებულნი. წმინდა საფლავნი ნანგრევთ შუა ხშირად არიან, მოუხსენებელთ, უპატრონოთ, ტყენი ჰბურვიან.

არ აცხოვლებენ შთენთ და საფლავთ წირვა, ცისკარი, მხოლოდ დროებით მათზედ ჰბერავს გრიალით ქარი. რას ნიშნენ შთენნი ეს ნანგრევი შენ გსურს იკითხო? გსურს ივერიის შავი ბედი აღმოიკითხო?

ჩუპნ ნურას გეკითხავი ჯვარი არის, — მიდი მის კარსა, რაც ღმობიერმა გულმა გკითხოს ჰკითხე მას ჯვარსა.

მირიანის დროს ხელში ეპყრა წმინდა ასულსა, აწ ძველს ტაძარში მას იპოვებ წმინდალ დასულსა.

ის არის ჩუპნი ისტორია და ჩუპნი ბედი, ეკლის გვირგვინი, სასოება და კვლავ იმედი.

სისხლის სრემლითა მას ჯვარზედა არს წარწერილი, ჩუპნის სამშობლოს ბნელის ეტლის მოთხრობა ბნელი გსურს სცნო მის აზრი რაც სრემლითა მახედ სწერია? აი ის აზრი: წმინდა ჯვარი და — ივერია.

მათთვის მხურვალედ მამა-პაპათ გულნი უძგერდნენ, მათ დასაცველად მთელს აზიას მწარედ ებრძოდნენ.

ერთის ხელითა წმინდათ ტაძართ, პალატო ვაგებდით და მეორეთი მტერსა ეცემდით ხმაღს, — არ ვაგებდით;

ან სულ გავსწყდეთო და ან მტერთა ეძლიოთ ეგება. სამშობლო მიწა ქართველთ სისხლმა სრულად შეღება.

ათასმა მეტმა წელმა ეგრეთ ბრძოლაში განვლეს,
 დანაშთენთ ძეთა თავის მამულს თვალი აწავლეს,
 მაგრამ კეთილი მენი გული ვხედამე კმუნეარებს,
 მაგ ლამაზ თვალში მარგალიტი ცრემლი ეღვარებს.
 ხელაე? მამათგან რაღა დაგერჩა? მათ სამარენი,
 და მტერთაგანა შემუსერილნი მათნი არენი
 ერთი საუნჯეც დაგერჩენია, — აი ის ჯეარი, *ყოფილ*
 მაგრამ ქართველი მათთვის მოკედეს კვლავცა მზა არი?

სომეხი — თუბნ იქნა ძიობევი მტ
 ჩუტნი ივერი, მშვენიერი, არს სისხლის კალო,
 გმირთა აკლდამი, გულთს საკლავი და საეალოლო!

სომეხი — თუბნ მათივე ძიობინ
 სული მიკენესის, გული ჩემი მწარედ ღონდება,
 რა საქართველოს მწარე ბედი მომაგონდება;
 რა მაგონდება რასაც დედა ნორჩს მიამბობდა,
 ის ჟამი იყო საქართველოს სული ხდებოდა.

სომეხი — თუბნ მათივე ძიობინ
 აჰა ირაკლი, გმირთა გმირი, კახი პატარა,
 შურწმუნოთ მამულს არ მიეცემო, არ მიეცემ, — არა!
 იბრძვის მთა, ბარში, წინ და უკან, იბრძვის ზედ მტკვარზედ
 იბრძვის ოთხ კუთხივ, გარეთ და შინ, ზედ თავის კარზედ;
 ებრძვის ქრისტეს მტერთ, დღე და ღამე არ ხუჭავს თვალსა,
 საფლავს დიდებულს არ ჩაიტანს სამშობლოს ეალოსა.

მაგრამ ეგ ღვაწლი დიდი ღვაწლი, კარგი კმა არი!
 მტერთა დროშებით მოცულია ქალაქის კარი, — *ლექსი*
 როგორ თუ კმა? მაშ ირაკლი საყუარელს მამულს

ქრისტეს მცნებითა განათლებულს, ბუნებით შემყულს,
მისცემს ურწმუნოთ, უომარად სისხლ-დაუღერელად!
წინ მტერი უღგეს არ გავიდეს ბრძოლისა ეელად!
როგორ? იკისროს რაც თვით დასცა, — სპარსთა მონება?
და შერჩეს კიდევ თკალ სინათლე, თეში გონება!
ან ჩაღათ უნდა ირაკლისა თავი კოცხალი,
თუ ქართველთ მეფეს დევრქმევა ყვენის ვალი (*)
გმირო! სცან ტკბილი გინსეწება შენ მხოლოდ. იმ ქამს,
როცა ქართველნი დაატირდნენ აელაფში შენს გემს.....
გძელი სიცოცხლე ირაკლისა, არს ბრძოლა გრძელი,
მოსათხრობელად, საამბობლად, სათქმელად ძნელი!
და დასაელეთის ქრისტეს ერნო, თქუტს რას შერებოდით,
როცა ქრისტესთვის თქუტს თვალ წინა, თქუტს კარს გვედებოდით?
თქუტს ირაკლისა ღიმილითა თავსა უკრავდით,
რჩევას აძლეადით და კებისა ტაშსა უკრავდით.
თავიანთ საქმეც ბევრი ჰქონდათ თქუტსს მამაპაათს
უანბორებდნენ ზოგნი რომში თვსთ წმინდათ პაპათ.
ზოგნი თვსთ მთავართ, აღსრულებდნენ მონებით ნებას,
და მათ სასახლეთ, კეკლუტთ ღიატთ უძღენიდნენ კებას.
და შეიღებსაც კი ხშირად გაზით შაფი ბეჭელი,
არ დაიდუმებს ისტორია, ნუ გაქვსთ იმელი!

(*) ვალს, ყიზილბაშის მეფენი უწოდებდნენ თავიანთს მოადგი-
ლეებს, საქართუკელში ზოგიერთს მეფეებს, რომელთსეც გაულებს
ჰქონდათ. რედ.

მართლმადიდებელთ წმინდა სისხლი კისერს გედებათ,
გრამ მოგკითხვენ, მაგიერი როსმე გეგებათ...

გონება ხელოპს, გამმაგებულს აზრი მერევა,
სარწმუნოებას გულის კმუნენის ძალა ერევა,
მაშინ მოყუასნო მზა ეარ გკითხობთ, შითხარით ერთი:
ნუ თუ მართლა გწამთ, რომ არსებდეს და იყოს.....

თუ დაბადება სამყაროსი იყუ მის ნება
და თუ ეს აზრი არ არს მტერთა და ცრუ ზმანება;
თუ მართლა მნათობთ, ცას და ზღვათა, მათათა და ველებს
თაერს შუქითა, სიუხვითა ის აცხოველებს;

თუ მან დაგებადა, მან გეცა გძნობა, კეუა და ენა;
თუ მან ეს ტყენი, ეს მდელიონი აღმოაცენა;

თუ თვის კმნილებათ სამზღვარი და კანონი მისცა
და სული საღმრთო და ცხოველი შთაბერა და სცა;

თუ ქვეყანასა წესი მისგან მიენიჭების;
თუ ნათელი არს და ნათელი კეშმარიტების;

მამ საქართველო ასე მწარედ რისთვის დაემხო? (*)

შენ არ მოგსცილია გულს ეს გმობა პატარა კახო
როს გადააელე შენს კალაქსა ავლაბრით თვალი,
და დაინახე ოთხის კუთხით აეარდა ალა!

რად მიმაქციე ტურფა სახე, ტურფა ასულო!

(*) ეს დამხობა მიეწერება იმ დროს როდესაც ალა-მამადხანმა საქართველო აიკლო. რუდ.

ეწყინა ჩემგან ღეთისა გმობა, იგრძენი სულთა

მართლა! რას ეროტამ უბედური და რასა ეუბდაე!

მე შემოქმედის განყაცესა, როგორა ებედაე?

ეარ მომავედაეი, ქმნილი მიწით, მსხვერპლი მიწისა,
შთამომავალი ადამისა, თესლი ბიწისა.

სიყვდილი მელის და სიკვდილსა ეერ გაეექვეეი,
საფლავს მკვდარიცლა არ დაეჩეიბი, თინად ექცეეი:

ებედაე კი მიქწედე მოკლე ჰკუთ მალალს ღეთაეხას,
მსურს უბედურსა, გზა ეუჩენო ციურსა ნებას;

ებედაე, ეიძიო ზენა სიბრძნე მე სუსტის ძალით;
ებედაე განესჭრიტო ღუთის განგება მე ბნელის თვალით!

ღმერთო კეთილო! შომიტეეე მენს დაბადებულს,
ნუ მკათხეე გმობას გამმაგებულს, გულ-გადაგებულს.

რა ექნა ცოდვილმა, გულსა და სულს ცეცხლი მეღება,
რა საქართველო დანგრეული მომელანდება.

რა ფიქრს მომიეა: თეით ნანგრეენიც იქნება განქრნენ
და მათ სახელნი, მათ ხსენებაკ აღარსად დარჩენი

მომიახლოედა მაშან ტურფა, მშეიდი ასული,
გრძნობითა სახე უბრწყინაედა, უძგერდა გული:

გწაიდესო, ღვაწლნი მამა პაპათ არ განქრებიან;
გწამდეს ეს შთენნი დიდებულად იხსენებიან;

მართლ-მადიდებე თე კემმარიტი, ღმერთი ძლიერი,
მოგფენთ თვისს სხიესა, თვისს სიუხვესი, — და თქუტნი ერი
ქრისტეს ჯეარისთვის წამებული კვლავ განმრავლდება.

თქუნი სამშობლო დანგრეული კელაე აღყადება! (*)

ამიერ თქუნითან დაემყარე წმინდა ქაეშირი,

ამიერ თქუნითან მე ექენები სტუმარი ხშირი...

დაემხე, წმინდა, შეენიერის ასულის წინა,

უანბორებდი მის ფერხთ მიწას. ტურუაე ხარ ეინა?

თუმცა პასუხი მშენიერმა არარა მომცა,

მაგრამ ნათელი და სიხოველე, მოკლულს გულსა სცა!

(*) აეკება მიეწერება ასლანდელს ზეან დროს

შეიზღორაბ. ბატონო, ბებურიანთ, დიდი მალე გაწრთენით
ეს ბერი. აქამდე რაღაცა იმის რაღაცა აუ პოუხიღნ მათ

ბებურისშვილმან. ჩუქან ასე ჭიკით: ამას ამ ორდღებელ
ასე გაეწურთნით, რომ საქურდლადაც წაიყუანთ; და ამ შექ-
ცევით დაასრულეს ეახმამი. იოანეც გამოეთხოვა და წავიდა
თუსსა სადგომს.

ხოლო ხულისა დღე, ანჯიკო მივიდა, იოანეს იამა და
უთხრა: აქ ბძანდება ბაგრატი

ბაგრატი აქ არის, ამ ჯარის უფროსად. იოანე გამოემზადა
და წარვიდნ ბაგრატისკენ. რა იოანე იახლა ბაგრატს, ეშკა-
ლაშმან ცხად უყო იოანე ხელაშვილის მისელა, ნახვანიება ბა-
ბრატიმან და რა შევიდა სახლსა შინ, და იხილა ბაგრატი,
წინ წადგა იოანე, და მოახსენა: დღეგრძელი მიფის ძვე
სარდალ-თელაქის-ქალაქ-მთაეარო.

ბაგრატიმან. გმადლობ იოანე, რომ მეც არ დამაგდე უ-
სახელოდ რადგან ამ გზობით მრავალგან გაგიცია სახელო,
და შენც გიშოენია ნაცვალი.

იოანე. ზოგი ერთმან სახელის მიცემა დია იწყინეს.

ბაგრ. მართლა ეტყობა მესს ანაფორას.

იოანე. უი, ჩემ თავს, ვინ მოვახსენათ?

ბაგრ. სულმან მაუწყა.

იოანე. წინასწარმეტყველთ ტომი ხართ, მცნობელობის
მადლი თქუტსნც გექმნებათ.

ბაგრ. ნუ თუ ვეატყუტებდე, და ახალი ანაფორა ვინ-
დოდეს.

იოანე. ჩემი სიმართლე მით ჩანს, რომ ერთმან ვინმე რომ შეიძლოს და მთელი სამი სამეფო დახიოს, ანაფორის დახვეწედ რაღაცეები უნდა.

ბაგ. დროს ყველა შეუძლიანო.

იოანე. ქეშმარიტია, ახლანდელი საუკუნო ასე იჩვენება.

ბაგ. მითხარ რააარს საუკუნო?

იოანე. საუკუნო არს განგრძობა დროსი, და შემცველი ასისა უკუტა წელიწადისა.

ბაგ. რაჲ ეწოდების საკუთრად დღესა ანუ ღამესა?

იოანე. დღედ საკუთრად უწოდთ დროსა მას, ოდესცა მზე მოფენების ქეყანას აღმოსავლიდამ და განგრძელებების ვიდრე დასელამდინ მზისა.

ხოლო, ღამედ უწოდთ მას, ოდესცა განგრძელებების დროჲ დასავლითგან მზისა ვიდრე აღმოსავლადმდე.

ბაგ. რაოდენთა ჟამთა იპრობს თჳს შორის დღეჲ და ღამე საკუთრათ თჳსად?

იოანე. დღე საკუთრათ ესრეთა წოდებული, შეიცავსა თჳს შორის ათორმეტსა ჟამსა: ეს სახედვე ღამეჲ.

ბაგ. ყოველთჳს ერთგვარად იპრობს დღე და ღამე ჟამსა ათორმეტთა, ანუ იცვლებიან?

იოანე. არა ყოველთჳს ერთგვარად არიან, არამედ იცვლებიან, სხუათა და სხუათა დროთა შინა წელიწადისათ, მით, რამეთუ ოდესმე დღეჲ იყოფის უდიდეს და უგრძელეს, ოდესმე უმცირეს და მოკლე, ესე სახედვე ღამეც, ვითარცა

ზაფხულ და ზამთარ.

ზაგრატ. რაჲ არს ქაში, ანუ საათი, ანუ რამდენად განი-
ყოფების ერთი უკუტ ქაში.

იოანე. ქაში ანუ საქამო, გინა საათი, არის ხელოვნე-
ბით ქმნილი რაჲმე, რომელიც განშართვის ძალით მოძრა-
ობს იგი შეწეებით ზამბარაქისა, და სხუათა ჩარხთათა, და
რომელიც იჩუბნების ზემო პირსა ზედა დანიშნულით ციფ-
რებითა ათორმეტისა რიცხვისა ქამასასა და მას ზედან მო-
სულით წამითა გეაჩვენებს ჩუბ რიცხესა. შემემცნებისთვის
თუ რაოდენი ქაში დღის ანუ ღამისა განსრულ არს, და
ანუ რაოდენი დაშთომილ არს. ერთი ქაში უკუტ განიყო-
ფებას ოთხ რუბად, ნახევარსაათად და სამ რუბად; აგრე-
თვე ერთი ქაში განიყოფების, სამეოც მინუტად ანუ წამად,
ერთი მინუტი ანუ წამი, სამოც წუთად, და ერთი წუთი,
სამეოც წუთის წუთად. ერთი რუბი საათისა იპყრობს
თვს მორის ათ თუთხმეტსა წამსა, ნახევარ საათი ანუ ორი
რუბი, ოცდა ათსა, სამი რუბი ორმოცდა ხუთსა, ოთხი
რუბი. ანუ საათი სამეოცს უკუტ წუთსა.

ზაგრ. რაჲ არს ესე გუბარი უკუტ დროჲ წელიწადისა?

იოანე. ესე არიან ცელილებანი იგი, რომელნიც წარსი-
ებენ ბუნებით ჩუბულებებისამებრ ოთხ გზის ერთსა წელი-
წაჲს შინა.

ზაგრ. აღმირიცხეთ მე ესე ოთხნი უკუტ დრონი წელიწა-
დისანი?

იოანე. გაზაქხული, ზაფხული, შემოდგომა და ზამთარი.

ბაგ. რაოდენ ხანგრძლიობს თვთოეული ამათგანნი?

იოანე. თვითეულნი ღრონი ესე წელიწადნისანი არიან სამ სამ თუტ.

ბაგ. ოდეს დაიწყება გაზაფხული, ზაფხული. ეგრეთვე შემოდგომა და ზამთარი და რომელს თუტებში?

იოანე. გაზაფხულად რაცხუტუნ: მარტსა, აპრილსა და მაისის თუტსა. თბილთა მხარეთა შინა აზიისათა, იწყებენ გაზაფხულს, თერთმეტს მარტილამ, ეილრე თერთმეტის თიბათევიდნი. რუსეთს შინა ცხრილამ, ანუ რვის რიცხვილამ მარტის, ეილრე ცხრამდის იენისისა. სხუანი ევროპიულნი იწყებენ მასე თვილამ ოცილგან ანუ ოცდა ერთლამ გაზაფხულს ეილრე ოცდა ერთს ანუ ოც და ორს იენისამდე. ზაფხულად რიცხვენ: იენისსა ანუ თაბათევს, იელისა ანუ კატათევს, აგვისტოს ანუ მარიაობისთევს. აზიელნი ჰსდებენ თიბათეის თერთმეტლამ სექტემბრის თერთმეტამდის ზაფხულს. რუსნი რვის იენისილამ ეილრე ცხრა სექტემბრამდის. სხუანი უცხო მხარენი იენისის ოცდა ერთლგან. სექტემბრის ოცდა სამდე. შემოდგომას, აზიელნი ათერთმეტის სექტემბრილამ, თორმეტს ქრისტისმოობისთევიდე ჰსდებენ შემოდგომად. ამ სამთთეეთა: სექტენბერს, ოკტომბერს და ნოემბერს, ანუ ენკენისთევს, დეინობისთევს და გიორგობისთევს. ეს გეარვე რუსნიცა. სხუანი უცხო მხრისანი ჰსდებენ სექტემბრის ოცდა ორილამ დეკემბრის ოცდა ათამდე.

ზამთარს ჰსდებენ, დეკემბერს ანუ ქრისტისმოობისთევს, და იანვარს და ფებერვალს. აზიელნი იწყებენ თორმეტის დეკე-

მბრძოლამ, ეიდრე ათს მარტამდინთან თერთმეტს მარტამდინ, მარტამდინთან, კიდევ მბრძოლამ, ეიდრე ოცხდა ორს მარტამდინს.

ბგ. რომელს თვისა და დროსა შინაწილებს თანასწორობას დღე და ღამეცნობს, შეგონებს უფროსს იღობს მით იოანე. ესე შემთხვევა იქნების წელიწადს. შინა ორ გზისზე ესე იგი, უპირველ გზის იქნების ოცდა ერთსა ანუ ოცდა ორს მარტის დღეს რიცხვსა ამავე თვისასა, მეორე გზის იქნების ოცდა ორსა ანუ ოცდა სამსა რიცხვსა შინა სეკტემბრისასა, სხუათა მხარეთა შინა თერთმეტსა რიცხვსა ამავე თვისა და ამის გამო ორნივე დრონი ესე იწოდებიან თანასწორობად დღისა და ღამისად.

ბგ. ეითარ იწოდების განთავის სუჯა იგი სინათლეთა ანუ რიყრავი, რომელიც იხილვების ეიდრე სრულიად აღმოსვლედმდე მზისა და შემდგომ დასვლისა მზისა.

იოანე. ნათელი იგი, რომელიც იხილვების უწინარეს აღმოსვლასა მზისა, იწოდების დილისა ცისკრად: აგრეთვე განთიადად, ანუ აეროკრად. ოდეს ეხედაეთ ჩუპნ მზის დასვლით დროს ნათელს, იწოდების იგი მიმწუხრად, აგრეთვე ბინდ ბუნდად, ანუ დაბინდებად.

ბგ. რაჲ არს არდადეგი, რომელსა ლათინნი უწოდებენ (კანიკულა) იგი, შინა კელტობრტის ძეგლს აუ ასოცა მითხატ იოანე. არდადეგად ანუ პაპანად, იწოდებიან თვით უცხელთ ესნი დღენი წელიწადსა შინა ზაფხულისასა. ნახევარ ცულუს ისიდგან ანუ კათათვიდგან, ნახევარს ჟვისტომდი ანუ მარი-

ამოხანთვემდე დღენი ესე ვიდრე ერთი თვე განგრძელებინს
 ყოიილოთის ძიწოდებესო (კანკულად) ამისთვის, რომელი
 ლათინურებ, ძალსა ვარსკლავსა ეწოდების (კანიკულა) ყო-
 ველსა ამა დროსწმინაწმინდობის ვარსკლავი ესე და და-
 დის ესრეთ მახლობელ მხასაგან, რომელსე იფარვის შარე-
 ანდელთა მისინა.

ბევრად ესე იყოფიან თითოეულნი და უდიდესი დღენი.
 იოანე. თბრსკლავთ მრიცხველთა მებრ, რომელსაც საღმრთო
 წერილთ ემოწმება, მხრ მიიქცევა ანათრდამ ზათხულისადმი,
 დეკემბრის ანუ ქრისტისშობის თვის თორმეტადამ, და წაე-
 დღე მატებაში, წერილ წვრალად, ვიდრე იენისი: ანუ თბ-
 ათვის თორმეტადამ, რომ ამა რიცხვებსა იქმნება აზიამიც,
 დღე ვიდრე თექვსმეტ საათამდინ. მოსკოვსა და პეტერბურ-
 ლსა შინა ვედრე თვისა მეტსა და ცხრამეტსა საათამდის:

ბაგ. ოდეს იქმნების თვით უმოკლესი დღე და მიჯალს მხრ
 ზამთრასავენ? ძიწოდებესო ცოცხლისა იგი თუელსა ემთხ-

იოანე. თიბათვის ეს თორმეტადამ დაწყებს დღე წვლილ
 წვლილად კლებასა ვიდრე ქრისტისშობის თორმეტადამ
 და თუანასენელს მრიცხვებში იქნების განგრძელებულ ლამე,
 აზიასა შინა ვიდრე თუთხმეტადამ თექვსმეტ საათამდის; მოს-
 კოვსა და პეტერბურლსა შინა თერამეტადამ ვიდრე ცხრამე-
 ტამდის საათისა და უმეტეს პეტერბურლს შინა, რომელსაც
 რაცხვენ შვიდის დეკემბრიდამ ათორმეტსა რაცხვამდინ ამა
 თვისა, დღესა ზუთ საათად და ოცდაათ წამად, და ამ სა-
 ვდვე ლამის სიდიდეს თიბათვის რეიდამ, ვიდრე ამავე თვის

ათერთმეტადმდე ეს ეწოდება ოცდაათი წელიწადის ციკლი.
 ბაგ. ცელოლება ეს ერთ სახედ არს სხუთაც შინა ქუტყე-
 ნებთა? *და ამოხსნა*

იოანე. არა. მუნ არს განსხუება, მდებარეობისა ზეპრად-
 გილისა, თუ რომელი ქუტყანა რომელსა ზარისხხედ დგას და
 მით თუ ეითარ მახლობელობს მხედ: მდებარენი ადგილნი ეყა-
 ტორისა ქუტყე და მხარენი მის ქუტყანისანი, თითქმის ყოვე-
 ლთებისა თანსწორებენ, მუნ ადგილს შინა აღდე და ღამე; და
 არიან ეს გეარნი ქუტყენი, რომელსა შინა ზეფხულ უფრო
 ერთისა თანსა მეტობს ღამე: აგრეთვე არიან ქუტყანანი
 ესგეარნი, რომელთ შორის არს ექუსი უკუბ თვე ღამე,
 და ეს სახედე ექუსი უკუბ თვე ღამე; (*) და დაამტკიცებე-
 ლად ამისა იხილეთ ქუტყენისა სიმრავლისა ღლობუსად წოდებ-
 ბული სახედე.

ბაგ. როდენნი ჰქონენ დღენი ერთისა წელიწადისა? *და ამოხსნა*

იოანე. საზმას სამყოფლად ხუთი. აგრეთვე დღე მთელი
 ბაგ. ყოველ წელიც ამ რიცხვით შედგება წელიწადი?
 იოანე. არა. ყოველთვის, სამწელიწადის შემდგომად მეოთხემ

(*) ექვნი თვე ღამე და ექვსი თვე არის არსსა ღლისა ქუტყანა-
 ხს შინა: ციბირის მხარეს; აგრეთვე სამსრეთის კერძოდა არის ეს
 გუბი უკუბ ადგილი: იტყვიან, რომელ ზამთრით რომ არსსა ღ-
 ღისა არის ექვნი თვე ღამე, სამსრეთის ადგილს დღე არის ექვნი
 თვე. და რდებ ზაფხულში არსსა ღლისაში არის ექვნი თვე ღამე
 მესამსრეთში არის მშინ ექვნი თვე ღამე, და ეს არის მიწე ში-
 ჰის მიწევისა დამწევისაგამე.

წელსა მოკმატების კვალად ერთი დღე: და ტყვის გზო-
-იწოდებისა ნაკისა წელიწადი იგი: სხუნი წელნი მარტიად

ბაგ. რაჲს-გ-მო წა-მოებს ესე ცელიდება?

იოანე. ამისგამო, რომ მთლად სყოველსა წელსა მარტიად
არა აქუსთ სამასსა სამოცდა ხუთი დღე, არამედ როდენიმე ყა-
მი ანუ საათიცა აქუსთ შითულოლი; და როდეს აღერიცხეთ
დამეტებულთა ჟამთა ამათ, მაშინ ოთხსა წელიწდს შეადრგენს
იგი ოცდა ოთხსა საათსა, და ესე იქნების მეოთხე წელსა
ერთი დღე მეტი, რომელ არს, სამას სამოცდა ექსი დღე,
და მაშინ ფებერელის თვე იქნების ოცდა ცხრის დღისა მე-
ქონ.

ბაგ. რომელნი ძველათ ესრეთ თეილიდიან თეებთა, ვით-
არცა აწ ჩუბნი?

იოანე. არა, იგინი, მხოლოდ ათს თკედ ჰსთელიდიან, შემო-
დგომას შესძანეს ორი უკუტ თეეცა და ამასთანავე იწყებდენ
პირველს წელს ანუ ახალსა წელსა მარტის თეილგან.

ბაგ. უითარ იწოდებიან იგინი, რომელთაც განმართეს (კა-
ლენდარი) ანუ წელთა აღრიცხეა. ანუ ეინ განმართა ესე
წელთა რიცხეი?

იოანე. პირველად განმართა იულიოს კეისარმან, უწინა-
რეს ქრისტეს შობისა, ორმოცდა ექსის წლის წინად: შემ-
დგომად მეთამეტე გრიგოლი პაპმან; შემდგომად შობისა
ქრისტესისა ათას ექსას ოთხმოც და მეორესა წელსა, რო-
მელიც პირველად იწოდებოდა იულიოსის კალენდრად. შე-
მდგომად გრიგორის კალენდრად.

მიიბაგუ ვითარ განმართა კალენდარი იულიოს კეისარმანე
 იულიანე. მან განზრახვითა, მათემატიკოსის სასიღღნისათა ბრ-
 ძანა აღრიცხვად მზის წლისა სამას სამეოც და ხუთ დღედ
 და ექვს საათად. *ამ განმარტებულ აღწევს ესე უნაობ მის*
 ბაგრატიან. გრიგოლი რომთა პაპმან, რაჟღა შესძინა
 იოანე. ხოლო მან აღრიცხა ესე გუჯარ, რომელსა მეთასე
 უყუტს წელიწადი სამგზის ერთბამად იქნების, მარტივი მეთხ-
 ასედი მარადის ოდენ ნაკიანი წელიწადი. *ამისაგან, ამისაგან ესე*
 ბაგრატი. რუსნი ვითარ ხმარობენ კალენდარს? *ამისაგან*
 იოანე. ძველს იულიოსის კეისარისასა, ხოლო სხუანი ევ-
 როპეელნი გრიგოლ რომთა პაპისას. *ამისაგან მათემატიკოს*
 ბაგრატი. არის ცელილება ამა კალენდრებთა შორის დრო-
 სა აღრიცხვისასა. *ამისაგან ესე ამისაგან ესე ამისაგან*
 იოანე. არის ვინშცა ხმარობს იულიოს კეისარის კალენ-
 დარს, თეეთა, დღეებთა შორის ყოველთვის რიცხვი წინ და
 უკან, მაგალითი: ოდეს ჩუქნში ანუ რუსეთსა შინა, იყოს
 რომელიმე თვის დღის რიცხვი, ვითარცა ეთჟუათ ოკტო-
 ბრის ათერთმეტი, ევროპეელთა შინა იქნების ოცდა ექვსი
 რიცხვი მასევე თვისა და მით სხუაობს გრიგოლის კალენ-
 დარი. *ამისაგან მათემატიკოს*
 ბაგრატი. რაჟ არს ოლიმპიადა? *ამისაგან მათემატიკოს*
 იოანე. თვთეული უყუტს ოლიმპია იპერობს თვის შორის
 ოთხს წელიწადს, მისგამო ბერძენნი ექვსთელიდენ დროს
 ოლიმპიადებითა, ამათ, რომელ იგინი, თვთეულს ოთხსა
 წელსა შინა დღესასწაულობდიან ოლიმპიის მროკველობათა

256

(ანუ თამაშობათა, გინა მღერათა). მახლობლად ოლიმპიის ქალაქის პელეპონიასა შინა და მის მიზებისა გამო წოდებულ არიან-როკიანი ოლიპიისად, რომელნიმე მეთრორიენი ჰსწერენ რომელ ესე გააწესა ღერკულებსმან პატრიისათჳს იუბიტერისა.

ბაგრატ. რაჲ არს ეპოხა? იოანე. მან იუბიტერისა მითხრობს იოანე. ეპოხა, ეგრეთვე მსახურებს აღრიცხვისთჳს, თეთა ღრძსა, გარნა მარტოდ იგი არა განსაზღვრავს განგრძობასა მათსა; არამედ დანიშნულს ჰყოფს განგრძობასა, ეიღრე მგორისაღმი ღირსისა სახსოვრისაღმდე, მაგალითისამებრ: ეპოხა, შექმნილამ სოფლისა, ეიღრე წარღვნადმდე, ეს სახედვე ეპოხა ნიშნავს შემთხუტულებათაც, ესე იგი: შობასა ქრისტესსა. დარღვევა ტაძრისა და ქალაქისა იერუსალიმისა და სხუანი.

ბაგრატ. რაჲ არს ლუსტრადაჲ? იოანე. ლუსტრადა არს აღრიცხვა წელთა, რომელიც იპყრობს თჳს შორის ხუთსა უკუტ წელსა.

ბაგრატ. რაჲ არს იუბილეჲ? იოანე. იუბილეჲ ეგრეთვე მითხრობს იოანე. იუბილეჲ იწოდების ნაყოფსა რომლისამე დიდისა საქმისა, ანუ საჭიროჲსა შემთხუტულებისა მოხსენებისათჳს, დღესასწაულობითი გარდახდა და დღესასწაულობა, რომელთამე შემთხუტულთა საქმეთა შემდგომად ერთის საუკუნოჲსა, ანუ ნახევარ საუკუნოჲსა, შემდგომ ოთხისა საუკუნოჲსაცა.

ბაგრატ. რაჲ არს ინდიკტიონი? იოანე. ინდიკტიონი ეგრეთვე მითხრობს იოანე.

იოანე. ინდიკტიონი არს საეკლესიო წელთ აღრიცხუ-
ლებად, მპყრობელი თჳს შორის ათუთხმიტისა წელიწადისა.
სეტყუაჲ ესე იხმარების მხოლოდ ესე გუარსა შემთხუცესა.
შინა, ოდესა ითქმის რაჲმე რომისა კალენდრისთჳს?

ბაგრატი. რაჲ არს ჰელირა?

იოანე. ჰელირა არს ოსმალთა წელთა აღრიცხულობად,
მუნ დროდგან, ოდეს მამადა მივიდა მედინასა შინა.

ბაგრატი. რაჲ არს ქორონიკონი?

იოანე. ქორონიკონი ძველი ლექსია, ისევე ქართული წლის
ანგარიშს ეწოდება ესე ანგარიში, შემდგომად ქართველთ
მოქცევისა რომ მიიღეს ქრისტიანობითი ჰსჯულთა. რაოდენ-
ნიმე დროჲსა შემდგომად წმინდათა მთარგმნელთაგან, ბერ-
ძენტთა ანგარიშისა გუარისამებრ გააყეთეს, ესე ქორონიკონი
დაიწყეს პასექიადამ ანგარიში, თუ რომელს თეესა და თჳს
დღის რიცხვში მოეაღს პასექი, და დასდეს ამისი განგრძო-
ბა, ეიდრე ხუთას ოცდა ათორშეტს წლამდის, რომელიც
იქცევის რაგსა ზედა. ოდეს შესრულდების რიცხვი ესე, კუა-
ლად თავიდამე იწყების აღრიცხვა პასექისი და მოეაღს ისევე
იმევე სწორის ანგარიშით. ხოლო უკანასკნელ ესე ხუთასიანი
ქორონიკონი, უფრო ნათლად აღმოაჩინა, საქართველოს
მეფემ, ეახტანგ ლეონის ძემან, რომელიც ცხად არს, მესა-
ქმისა წიგნსა შინა. (დაბადებაში). ეს სახედვე ხელთა ცხრამე-
ტეული, ათცამეტური, ზედნადები, ზედნადების მთვარის მო-
ქცევა. მარტის დამდეგ თვითო წელი, სადაც ნაჲ აქჳს წე-
ლიწადი, ოცდა რვეული და ესრეთ აღმოაჩინა ამ კინელო-

სის ჰსწავლა და მუნ გონება გაულოთ ყოველსავე შემეცნებით დაისწავებთ დაბადებაში და ჟამნის ბოლოსაც შემეცნებით, ეს სახედვე.

ბაგრატ. ქართველნი ხმარობენ ხსუასაც ანგარიშსა წლისასა? იოანე. ხმარობენ რიცხვებსა სამ გუარად: ესე იგი: შექმნიდამ ანუ დასაბამიდგან სოფლისა; მეორეს: ქრისტეს შობიდგან; მესამეს: ქორონიკონსა.

ბაგრატ. ეითარის ასოებით ხმარობენ მაგას და ნიშნენ? იოანე. ქართველის ხუცურის ასო მთაერულის ასოებითა, აგრეთვე მხედრულის ასოებითა, უფრო საეროს წიგნებსა და სამეცნიეროში. ხოლო არა დიდხანია, რომ ციფირებით ჰსმენ რიცხვებსა.

ბაგრატ. ეითარ უნდა გამოეცნოთ, თუ მთვარე რაოდენის დღისა არს?

იოანე. ამის შეტყობა თუ გინდათ. ყოველთვის იანვარის თვიდამ უნდა იწყებდეთ, ესრეთ, თუ იანვარში გინდათ შეტყობა, ესე უნდა დათვალოთ: ანვარი, იანვარი. იანვარი, ნიანდაგი და თვის თაჲ: ზედ ნადები რამდენიც იყოს ისიც მიათვალოთ; აგრეთვე იმავე თვის დღის რიცხვი რამდენიც იყოს, ისიც ზედ მიათვალოთ, თუ ოცდა ათს რიცხვს ქვევით გამოვიდა იმდენი დღისა იქნება მთუარე; და თუ ოცდა ათს ვასცილდა, ოცდა ათი უნდა გარდადოთ, და რაც მეტი დღე დაშთება ის აღრიცხოთ და ეგეოდენის დღისა იქნება მთოვარე. ხოლო ხსუათა თეთა შინა უნდა ამ სახედ დათვლიდეთ უკეთუ თებერელის თვეში დასთულით, მაშინ

უნდა ბძანოთ: იანვარი, ფებერვალი, და ესე იქე მოიქცეთ, ეითარცა ზეთ დავსჭერეთ სხუთა შემდეგთა თუბებში, ეითარცა მარტსა, აპრილსა და სხუთა თვეთა შინა, ბძანოთ იანვარი, თებერვალი, მარტი, აპრილი, და ესრეთ უმორცს, და აღრიცხოდ იმ სახედ.

ბაგრატ ზედნადება როგორ უნდა შეეიტყოს როცა წელიწადი გაეა, თუ რაოდენისა იქნება სხვა წელიწადსა.

იოანე ევსთქვათ წლეულს არის ზედ ნადები, ოცდასამი. ამ ოცდა სამს უნდა დაეთეალოთ თერთმეტი რიცხვი მომაეაღს წელს, და ოცდა ათს რაც გარდარჩება, იმდენი რიცხვი იქნება ზედ ნადები, რომ იქნება მომაეაღი წელიწადის ზედნადება ოთხი რიცხვიანი, და სხუანიცა ასე სპცან რომ ყოველს წელს თერთმეტს რიცხეს უნდა მოუმატებდე რაც ოცდა ათს რიცხვის გარდარჩება რიცხვი იმდენი იქნება ზედ ნადები, და თუ ვერ შეასრულებს ოცდა ათს ის თერთმეტი რიცხვია, რაც ოცდა ათს ქვევით დარჩება იმოდენი იქნება რიცხვი ზედ ნადებისა.

ბაგრატ. რაჲ არს ნიადაგი და თვის თაეი? იოანე. ნიადაგი, სამარადისოს ანგარიშს ნიშნავს, ხოლო თვის თაეი, რადგან იანვრიდამ ეწყებთ მთვარის ანგარიშსა, და სხვას რიცხვასაც. ამ იანვრისათვის მიუჩემებიათ თვის თაეობა, რომ ეწოდება, თვის თაეი.

მამინ ზურაბამ დაიძახა: ბერო, ვირსამც შენი . . . თაეი. ჩუპნ მშიერები დაეხოცენით, და რა არს ესდენი ანგარიში: მამინ მუნ მდგომარეთა, ყოველთა იწყეს დიცილი. ბაგრატ.

მრავალი იცინა, და ზურაბა მოიკითხა, მოიღეს სადილი და
ლხინითა შექცევითა დაასრულეს ნადიმი.

იოანე. გამოეთხოვა ბაგრატსა მმადლობელთა, წარვიდა
საბა წმინდაც მოილოცა და მერე ისევ მოვიდა თვისსა ბი-
ნასა ზედა. რა ვახშობის დრო მოვიდა, იოანეს კიდე მიუწ-
ოდეს თვსთან ბებურიანთა, და ისევ იმ სახით დახედენ ეი-
თარცა პირველ და ეს ღამეცა ესრეთ განატარეს.

ხოლო ხელისა დღე, იოანე ემზადებოდა ქაზიყს წასასე-
ლელად, ანჯიკომ არ გაუშო, უთხრა სადილიც აქ მიიღე და ვა-
ხშმათ მენს სახლში მიდი, ახლო არს ვაქირი. კეალად მოი-
ყუანეს ცხვარი და დაკლეს, და აგრეთვე სხუა სანოვაგენი შეა-
მზადეს, და უკვირდა იოანეს ყოველთვის ოროლოსა და სამსა-
მისა ცხვარისა დაკვლა მათგან. რა სადილობის დრო მოვი-
და, შეგრბენ კუალად ბებურიანი და იოანეც მიუწოდეს. რა
შცირად შექეფიანდნენ, იოანეს გულჯან ვერა შეუძლო, და უ-
თხრა: უფალო ანჯიკო, ასე მსჯენია, თქვენ არც ერთი ცხ-
ვარი გყუანდენ და ეს მიკვირს დღეში სამსა და ოთხს ცხვარს
არ ჰაჯერდებით და ეს ეითარ ჩრის?

მღვდელმან. ბერო, გიჟი ყოფილხარ, როგორ არ იცი,
ვისაც ცხვრები ჰყავს ჩუპნია, დღეში ათიც რომ დაეჰკლათ,
მაშინაც არ გამოგველევა.

იოანე. ჰგავს საბალახეს ბერს იღებთ?

მღვდელმან. ჩუპნი მამული სახნაედაც ძლიე გვეყოფა,
სად უნდა ავილოთ საბალახე.

იოანე. მამ ჰგავს თეთრით ყიდულობთ?

მღვდელმან. ეს შეუძლია ჩუტნში ყოველ დღე სამი ცხვარი თეთრით იყიდოსო.

იოანე. მამ როგორ არის ეგ საქმე?

მღვდელმან. თქუტუნ ბერებს ცოლი ხომ არა გყავთ?

იოანე. განა შენ არ იცი ეგე?

მღვდელმან. მე ვიცი: ვისაც თქუტუნს ყმაში დედაკაცები ჰყავთ, სულ თქუტუნი არ არის, აგრეთვე ჩუტუნი უნდა შეგეტყოს, რომ ვისაც ცხვარი ჰყავს, ან ძროხაჲ, ანუ ღორი, სულ ჩუტუნი არის.

იოანე. უი ჩემ თავს! ნაქურდალით გიცხოვრიათ?

მღვდელმან. და რათ გეგონა, ყოველ დღე სამ-სამს ცხვარს დაგიკვლევდით თუ არ ნაქურდალს.

იოანე. ვაი! აკი ნაკერბაეით და ნაქურდალით მეც შემსვარეს ამათ!

მღვდელმან. წადი შეილო, და ახლა სადაც გინდა იქაღაგე.

იოანე. რადგან მაგ გუთარი მოძღვარი ვიზოვეთ, რასაკურეელია კარგს მცნებას მოგვეცემ. მაშინ აიღემურ ემკალაშმან რადგან მათ შორის მოხუცებული იყო ჰკითხა იოანეს: ქურდობა ვითარი ცოდვა არის და ანუ რაოდენ გუარად განიყოფება ქურდობა, გეცნობე ნათლად!

იოანე. მპარაობა არს, ღონისძიება რაღმე და აზო და შრომა აწ მყოასა და მყოობადისა მღვამარეობისა ცხოვრებისათვის თავისა თვისისა. ოდესცა განეალს იგი საზღვარისაგან, მაშინ დაშრეტს კაცთ-მოყვარებას. და მოყუარებას

ჰყოფს ერთ მოტყუებას მტაცებლობის და ბოროტ-მოქმედებისადმი, და ამასთანავე განდობილ ჰყოფს კაცსა, მოკულადცა კაცისა.--მპარაობა, ან ქურდობა თუმცაღა განიყუფოს მრავალ სახედ, გარნა აქა მოვიხსენებ ოქსა უკუტ გუარსა: ქურდნი, რომელნიმე არიან შინადეე მპარაენი და რომელნიმე (*) გარეშე მპარაენი, გარეშე მპარაეთ უმეტეს მიეწერების მამაცობა მით, რამეთუ იგინი ყოველთვის, სელას შინა არიან დღე და ღამე, და ოდესმე ხმირადცა შეჰსცივიან განსაცდელსა შინა. (*) შინად ქურდნი უფრორე არიან მხდალ, და ვერლა გარეთ გამსჯელნი. გარნა ღონეჲ ქურდობისა უფრორე აქუთ ამათ. მოხელოვნებული ქურდნი ანუ პარაენი არიან უკუტ ორ გუარ: რომელნიმე არიან, განმამბნეველ თვსთა ნაპარაეთა, და რომელნიმე ძუნწ და დამმალეველ. განმამბნეველნი იქნებიან ჩუტულებისამებრ, თვთ მტაცებელ, და მყოფნი აღტაცებულთა სურვილითა, და გემოს მოყუარებისა, დატკობითა: ხოლო ძუნწნი უკუტ იქნებიან ფრთხილ, და მყოფნი აღვირ ასხმითა შიშითა მოკლებელობისათვს.

ხოლო, მპარაობასა თვთ ღმერთი აყენებს, ვითარცა მისცა ათი, მცნება მოსეს შერეე ცოდვად მპარაობა დაუდო,

(*) გარეშე მპარაენი, გარეშე მოსულენი და დანიშნუბიან და მოყუარენი.

(*) შინაგანნი ქურდნი მოსულენი და დანიშნუბიან, შინაგანნი მხს. ურნი და ქალაქი სხუანი მპარაენი, ანუ შიგ ხოფელეშიდ?

ღამისთვის არა უკერ არს, ეისი რომლისაჲ ჰქმნაღ უსამართლოებისა, არც უწყესოს საქმეს პერობა, რამეთუ ესე ყოველნი მპარვადით ჰქმნიან, რომელ ეისმე ტაცებით მიუღლოს რაჲმე, ანუ უგრძნობელად წარიღოს ანუ სამართალი უცხო რამ იპყროს და გაამრუდოს სამართალი თერთისთვის ანუ პატროსნისთვის პატრეი მიიღოს, ანუ მოხარკეს ხარკი მეტი გაზოართოს, ანუ სხუა ეინმე, თვსად მძლავრობით მონად ჰყოს, რომელიც მას მათთვის ეტყოდეს. ესე გუჳარნიც ქურდობად შერაცხულ არიან, რომლისთვის მოციქულიც ჰსწერს: არც მპარაეთ, არც მემთერაღეთ, არც მაგინებღეთ, არც მტაცებღეთ, სასუფეველი ლეთისა ეერ დაიმყვიდრონ, მისთვის უნდა ეიყენეთ ფრთხილ და მართლი მსაჯულ, რომელ ერთმან მეორეს უსამართლოებით არა მიუღოსრა.

აიდემურ. მღედღლო, რაც ამ ბერმან გეითხრა უნგან არც ერთხელ გესმენია, და არც გისწავლებია.

მღედღლმან. მე რაეკნა, რასაც ჰსწავლობღეთ, იმას მასწავლიღით. იოანეს კება შეასხეს, მადლობა უთხრეს, აჩუქეს რაოდენიმე სპალნე ლეინო. — ესრეთ დასრულდა საღილი. იოანეც მადლობელი გამაღესალმა, და განემგზაერა ქიზიყისკენ. მწუხრის ღროს მიიწია ორღობეთ ეაკირისათ, მუნ ნახა ყრმამ ეინმე ხელაშვილთგან, ზურაბ, რომელიც წინ მოშორეებით მიუძღოდა იოანეს, და ჰკითხა ყრმამ: ეისთან მიხეღათ ამ სოფელს შინა, ანუ ეგ ბერი ეინ არის? ზურაბმან: ხელანთას მიეღათ, და ეს ბერიც ხელამ-

ვილია, ამ ყმარწვილს დიად იამა, გაიქცა და შეატყობინა იოანეს სახლს, რომელ ჩუპნი იოანე ბერობის სახით შემოსილი, აჰა აქ მოვალს, მაშინვე იამათ, იოანეს ბიძები და ძმა წამოხტნენ, სირბილით წინ მიეგებნენ, იოანესთან შეიღინენ, ქუდები მოიხადეს ხელ მთხუცენას უპირებდნენ. იოანე ცხენილამ გარდახდა, მივამბორაეა, სიყუარულით მოიკითხნა და ესრეთ უბნობით მოვიდა სახლად თვსა, მაშინ დედა წულნი ყოველნივე გამოეგებნენ, და იოანეს ეხვეოდნენ. ზოგნი თავზედ ჰკოცნიდნენ, ზოგნი პირზედ და ზოგნი ხელებზედ, და ესრეთ განაგრძეს კოცნა. მაშინ იოანემ: ბატონო ქალებო, თუ ესე განაგრძობთ ამ აღერს, ეა თუ შემეკამოთ და ამყოფით შეიყუანეს სახლად, ფერხთ დაბანეს, კარგად განუსვენეს, ეგრეთვე ზურაბს მისცეს პატივი და ყოველნივე შეჰხაროდეს, მაშინ იოანეს ბიძა მინდერილამ მოვიდა, რა იოანეს მისელა ჰსცნო, მყისვე იოანესთან წარმოვიდა, რა სახლს შინა შემოვიდა, იოანეს, — ესეც ბიძა შენია. იოანე ზებე აღდგა, და წინ მიეგება, რა მან იოანე იხილა, მისალმა ხელი დაუჭირა და უთხრა: ჰე ჰე რა პატარა მუტრუყი იყავ, და რამ სიდიდე ბერი გახდილხარო. იოანემ: უი ჩემ თავს ბატონო ბიძაე, ქიზიყურის აღერსით ნუ მლანძღამო. ბიძამ უთხრა: ქიზიყელთ ასე იციან აღერსი, და მე რაექნაო, ახლა თქუპნ როგორც გუთსწავლი ისე მოგიკითხაეთო, — მერე რა აღერსისგან მოიცალეს, ეახშმის თავდარიქს შეუდგნენ: რა ეახშმის დრო მოვიდა. ყოველნი მუნ შემოკრბენ, ყოველთ მოი-

ღეს ძღუენი, დასხდენ და დაიწყეს, ეახშმის კამარამცი-
რე გამოხდა იმღერეს მოჰყენენ იოანეს საღღერძელოს
სმას, იოანეც მაღლობას ეუბნებოდა, ლოცევის მერე
იოანემ აღიღო თასი ლეინით საესე და ჰსთქუა: საყვარელ-
ნო ჩ მხო ძმანო, ღედანო, ბოძანო და ჰსძალნო მე ღიდად
ემადლობ ზენას, მე ღიდად ბედნიერად ვრაცხ ჩემს თავს,
მე ყოველ სიმდიდრეთა ზედა უმჯობეს მიჩნს ესე, რომელ
თქუენ ყოველთ ჩემთ მონათესავეთ ერთბამად შემოკ-
რებულთ, სერსა მას ზედან გქერეტ თქუენ, მე ვერა რას
მსოფლიურ სიამოვნებას მას ზედან უმეტეს ვგრძნობ მე და
ვერც მევაშსგაესებ სხუას რისამე განსახარებელს ჩემსა; მხო-
ლოდ მას, რომელსაც მოციქული იტყვის: რომელი თუალ-
მან არ იხილა, ყურს არ ესმა, და გულსა კაცისას არა
მოუხდა; რომელი განუზნადა ღმერთმან მოყუარეთა თვსთა,
რომელ ესე ყოკლის სოფლიურის მოენებისაგან სხუაობს;
მის გარდა, მე სხუათა ყოველთა ზედა ღიღებად შემე-
რაცხიეს ესე, რომელ ღღეს თქუენის ქერეტით დატკობილ
ეკემენ; და ესრეთ დაემტკიცებ თქუენს სიყუარულს, ღღე-
რძელდით, განმრავლდით, შეილთ სხმისგან აღგავესოთ უფა-
ლმან, ქუტყენიერისა ნაყოფთაგან. არა მოგაკლდეთ ღეინო
და პური, არც ზეთი, არც საცხებელი, ჰსცოცხლებდით კე-
თილად, მრავალჟამიერა და დაუკრა აქეთ-იქით თავი და შე-
სო ღეინო იგი. მამინ მუნ ერთი სხუა გლები კაცო იჯდა
ღია მოეწონა ეს იოანეს ლაპარაკი და სთქო: ჩემმა მუ-
ხლმან, ბოღბელსაც ბეერჯელ ვხლებიერ, იმის ბერების-

გან ამ გუარი სიტყვები არ გამიგონია. ეს ისეთი ნაწაყელი შექმნილა რომ ჰსწორეთ, გაუკანგებულა; თორემ სად მოიგონა იმდენი. თუ ეს ბოღბელმან ნახა, მგონია იმან ოსტატათ დაიჭიროს; მაშინ სხუანიც დაემოწმენ და ესრეთ დაასრულეს ვახშაში. იოანემ ორი ღლე მუნ განისვენა, მერეთ გამოეთხოვა ნათესაეთ თვსთა, იგინი დიდად შეწუხდენ. ვარნა იოანემ ამცნო, მე მონასტრისთვს ვლევწვი, ეს ღევწლი თქუბნთვს არ იქნება ცუდად, ნურაზედ შეწუხდებით, და იმ საბით გამოეთხოვა იოანე, აჩუქეს იოანეს აბრეშუმში, წინდა, პაჭიჭი, აგრეთვე ზურაბს და გაემართნენ სიღნაღისკენ ბატონის შეიღს იოანესთან.

ამ მიმაკლობაში, რა ანაგს მიუხალოვდა, ნახა მუნ ერთი კაცი, რომელს ერთის კალათით ღლეღვი მიჰქონდა, ჰვითხა იოანემ. რაჲ არს კალათსა მავას შინა? მან უთხრა: ღლეღვი. იოანემ: მწიფე არს? მან კაცმან: ასეთი მწიფეა, როგორც ქიქა; იოანემ: უი ჩემ თაეს! მაგ მაგალითით რომ არ დაგემჯიცი ბინა, ან ქაშას ვიტყოდო, ან მაწონს. იმ კაცმან: ბატონო, ჩვენ ასე ვეცით ლაპარაკი, ახლა ხომ ვერ გაეფრანგდებითო. მიართო ღლეღვი იგი, და განშორდნენ ერთმანერთს, მაშინ

იოანემ უთხრა ზურაბს: თუ ვინმე რიგიანად იტყვის რა სმე ფრანგს ეძახიან ჩუბნში, და რა ჩვეულება არს ესე ზურაბამ. ამისთვს, რადგან საფრანგეთში მეცნიერება ბევრია, და მეცნიერნიც მოდიან იქილამ პატონი თუ სხვან, მის გამოც ვისაც მოკლანარეს ნახენ ფრანგს ეძახიან, და ესე გუა-

რის უბნობით მივიდნენ სილნაღს ეძებდნენ სადგომს, ამ
 ქამად, ფიცხელაური ბერის მსახური იხილა იოანემ, და-
 უძახა დემეტრე კათისხევლოელ. რაამ ბიჭს მიესმა ეს ხმე,
 უკუმოიხებდა, იცნა იოანე, მჭსწრაფლ მოვიდა და ეანბორა.
 უთხრა იოან მ: მამაო, დიმიტრი, რას აკეთებ აქა, მან
 რქუა: ჩუენი წინამძვარი აქ ახლავ, ბატონისშვილს. გაუძღე
 და წინამძღვარის სადგომს მიიყუნა, წინამძღვარს ეთაყუნა
 იოანე, ანბორს უყო, წინამძღვარს დიდად იამა, გარჯილობის
 მადლობა უთხრა, მცირეს ხანს უყან ბატონისშვილს იო-
 ანესთან წაიყუნა, წინამძვარმან ცხად უყო იოანეს დიაკონის,
 ქებთახევის მკვიდრობა, აგრეთვე კიზიყელობაც, ბატონის
 შვილმან მოიკითხა იოანე, მანც მადლობა მოახსენა და ჰკითხა
 ბატონისშვილმან: ძმაო იოანე, შეისრულეთ ფილოსო-
 ფია:

იოანე. ჰე ძალითა ღუთისათა.
 ბატონისშვილმან. ჯერ გიქადაგნია სადმე?
 იოანე. ალავეერდს.
 ბატონისშვილმან. ჰეც გაეიგონე, სულ მჭსწორე გიქადა-
 გნია.
 იოანე. სწორეს თქმისთვის კინალამ ქუა დამყრიბეს.
 ბატონისშვილმან. ნეტარება მოგეწერება. ქრისტეს ბძანებნი-
 სამებრ.
 იოანე. ეითარ?
 ბატონისშვილმან: ნეტარ იყუნენ დევნულნი სიმატლისთვის,
 პინე მტეფილე მტე რთუფ ღუე მთუეც თუოც

რამეთუ მათ არს სასუფეველი ცათა. შეიძლება ხეაღე, რადგან წმინდა ნინოს უნდა ხალხი შეიყაროს, ამ წმინდან იპოდიაკონმან თქუას რამე სიტყუა ერთა შორის? ასწაოს მამულის ერთგულება და გაააზნოს, რადგან მტერი პირის პირ გვიდგას, და ყოველ დღე მოველით ომს?

წინამძღვარმან: ეჭვონებ შეიძლოა. მაშინ ბატონის შეილმან მე ეჭვითხვე ქადაგებს გუარების და თუ რიგზედ თქუა, უთუოდ იქადაგებს, მერე უბრძანა იოანეს:

რად არს ქადაგება?

იოანე. ქადაგება არს განცხადებულად ანუ მალლიად შესწავება ექთა.

ბატონ. რაოდენთ ახრის მაერ ჯერ არს შეთხვევად ქადაგების?

იოანე. შეილ აჭრითა მიერ: ესე იგი პირობად, სათანადო არს, წინადადებად საღმრთო წერილთაგან, ერთის აჭრისა რაჟამე, რომელს უწოდოთ საფუძველად; მეორე: მიხჭი იმ აჭრისა; მესამე გარემოში; მეოთხე: შემქსგაესება; მესხუთე მაგალითი; მეექვსე მოწმობის მოღება, შემვიდე და მტყიცება, ანუ აღმოჩინება.

ბატონის შეილ. მაშ სახეალიოდ უნდა მოემზადო, წმინდა ნინოს იქადაგო, ჯილდოს მიიღებ, თუ კარგად იქადაგებ. იოანემ თაყი დაუყრა, წამოვიდა სადგომს, დაუწყო წერა ქადაგებას, და იმ დღეს და ღამეს გაემზადა.

ხოლო ხეალის დღე დილით ადრე წაყიდნენ, წმინ.

ნინოს წირვა მოისპინეს, პარაკლისი იხადეს, მერეთ ბო-
დბელს ჰსთხოვს, რომ იოანეს ეკადაგნა ხალხისთვის. ბოდ-
ბელმან ნება ჰსცა. იოანეს მახრა მოხსნეს, კარმი გამო-
ყენეს, ჭანდრებთან დააყენეს და ხალხი სულ სიმგრ-
გლიც იმ მოედნის გარეშე მოაღწეა, ეინაიგან საყდარში
ესეოდენი ხალხი ვერ დაეტეოდა. ღარიგდენ ხალხნი,
დასხდნენ. მაშინ იოანემ აქეთ-იქით თავი დაუჭრა, მივიდა
ბოდბელს ხელს აკოცა, და აღვიდა იმ ჭანდრების ქუტზე
მალალს ტახტზედ, პირველად ჰსთქვა: სასულითა მამისათა
მერც მოითხოვა შენდობა, და ჰსთქვა: მე თუმც ყმაწ-
ვილი ვატი ვარ ჯერეთ, და ჩემის ხარისხის მიხედვით, არა
თქმეყვის ესეოდენს ერთ მყრებულებათ წინაშე წარმო-
დგომად და სიტყვის თქმად, გარნა ბრძანებას მეფის
ძისას ვერ ურჩ ვექმენ, რადგან მონაზონთ უფრორც მო-
ჩილება თანა აძთ თვისისა უფროსისა. იმა მიხედვით წინა
დაგიდებ თქუტნ ძალისამებრ ჩემისა, რაოდენსამე ჰსწავლის
სიტყუთა: მერცთ მოჰყუა შემდგომსა სიტყუას, პი-
რველად აღმოიოხრა და მწუხარებით ჰსთქვა: ვაი! სადა ვარ
მე და რას ვხედავ! ვხედავ მე აღგილთა ამა წმინდათა, მხე-
ცთა განსასტებლად, სირინოსთ და ემმაქთ საროკეე-
ლად, ხოლო ვირყენ ტავროსთ დასამკვიდრებელად შეილთა თქუტ-
თა განსახეთკად.

ქართველნო, კახნო და იმერელნო, დაივიწყეთ თქუტნ
ქეთილ მოქმედებად წინაპართ თქუტნთა, სული ძუტლის პა-
რონებისა, ძმობა ერთ სულობისა. მორჩილობა მოისო

მასთანვე სული მამაკობის განდრეკილ იქმნა თქუტუნგან, ნაცელად მის დამყიდრებულ იქნა უპატოეებაჲ, განცხრომა და ფუფუნებაჲ, იმათ ჰქმნეს შესაძლებელი წინასწარ მისაღებელად მუზობლისად, რომელიც თვნიერ იმის შეუძლებელ იყო. საქმეჲ მან კადნიერ ჰყო მტერი, შემოხდა იგი მამულად ჩუტნდა, დაჰსთესა მტერობაჲ ძმათ შორის, ჰსძლიოჲ, დაიმონაჲ, მიგვილო ქონება და განიყვეს ალაფი: თავის უფალნი ძმანი ჩუტნი ჰსჭურეთ ყოველსა მას, მიღებთ თვსზედა დაღებად ტვირთისა და ქელსა ზედა ტვირთს, ვით მონანი და ტუტუნი. ეს გუარევე ქართველნი დაიფუყენით კეთილ მოქმედებანი წინაპართ თქუტუნთაგანი და მიგუენით რულოვასა კიდელგან კიდემდე ქუტუყანისა თქუტუნისანი.

უთანხმოებამან თქუტუნმან, სამგზის ადგილ ივარის მთაჲრს ომარხანს შემოხდა მამულად, ჩუტნდა დაჲ ციენა ციხენი, დაჰსწენა სოფლები, იაფარჰყო, დაატყვევდა უკუნ იქცა: აჰა აწ პირის პირ ჩუტნდა დგას ვითარცა სახლსა შინა თვსსა უმიშრად; უთანხმოებამან თქუტუნმან აღებინა საქური აღამათხანს, შემოხდა მამულად ჩუტნდა აღილო სტახტო ქალაქი, წარტყუტნეჲ, დასწო, აღიესო ალაფით, დაწარვიდა მშიდობით და კუალად იქადდა უკუმოქცევას დაოხრებას ჩუტუნსა, მხედველი უძღურისა სულისა ჩუტუნისა, თვინიერ მდევრსა ლტოლველთა, რომელთაც დაუტყენეთ სახლნი თვსნი, მიმოძრწოდით მათათა დტ-

ყეთა შინა, არა შეკონი მიდრეკად, თანთა თვისთა: ესე გუ-
რთა შემთხუტულებათა შინა არ გიტყვათ ღმერთმან და
ცემელ, მოგივლინათ თქუტნა შემწედ, ჩრდილოთ კრძოდ მხე-
დარნი, მათ ძლიერ, შემოგვიბნათ ყუალადე თქუტნს სა-
ხლოში, გარანა მქსწრათულ შემთხუტულთ საქმეთ უკანე აქცო-
ვნეს მხედრობანი თვისნი; მის მიზნით უტურორე განმხნდა
მტერი ჩუტნი, მოვიდა რანსა შინა (ყარბ.ლს); უმეტესის
ძალით გენებულნი, აღსაოხრებელად ჩუტნდა; უყოველთ
ამ განწირულებათ შინა, არა გვიტყვას ჩუტნ ღმერ-
თმან დაცემა, რომელიც დაცემის შემდგომად, ღმერ-
თი კუალად არს უხილად შემწე, იგი სას ნათელი, ნათე-
ლი იგი ბნელსა შინა სჩანს, და ბნელი იგი მას ვერ ეწი-
ვა, მის განზრახვად მის უღთოხი ცუდ იქნა. მეყსეულად
ქსცა მას ანგლოზმან უფლოსამ, სული წარზდა და იქმნა
მატლთაგან შესაკმელ. ქართეელნი უკეთუ გიქმნებისთ, სა-
სობება ღმერთზედ, ესე ავარიის ხანი, შევიმუსრება თქუტნ
ხელთაგან: ესე ეგოდენ არა აოს სამიშ მტერ თქუტნდა,
უკეთუ იქმნებით თანხმად; რომ იგი კუალად სარ
გიტყვებთ. ქართეელნი დაივიწყებ თქუტნ, ყეთილ
მოკმედგბანი წანაპართა თქუტნთან: იგინი იყენენ, თუ-
მცა კირთებასა შინა სხუთა და სხუთ მსურბელთა მიერ,
ესე იგი: ვსოქვათ ძველადგანე: მავდონელთა, რომაელთა,
ბერძენთა, ეგვიპტელთ, სპარსთ, სკეიტელთ, ოსმალთ და
ჩინგიზთგან. შეკის სიყვარული მამულისა და სიმხნე სუ-

ლისა ეგრ დაატევებინეს, იძლიენენ და ჰძლიეს, იღიენენ, განღიენეს და ესრეთ მოიგეს, ვიდრე აქამოდე უყვადების სახელი, ხმე ვჰჰკრეთ აწმყოს დროს შინა სახეთა ზედან თქუტნსა, სხუთა და სხუათ გამოწერილობათა, რომელთამე მცბიერობას, რომელთამე სამლიქენელობას, რომელთამე მოტყუტუებას, რომელთამე დაუნდობელობას, რომელთამე ანგარებას (და სხუთ) ესე ყოველნი მოგაუძლოურებენ თუტნ, ესე ყოველნი განხრწნიან სიმტკიცესა თქუტნსა, უკანასკნელ შეგიქმსთ თქუტნ ტკიენეულებას, ოხერას და ვალაღებას, შემდგომ იტყვიეთ, რომელ ზეცა გერისხამს ჩუტნ. ჩუტნ არაოდეს მეგერისხამს ღმერთი, უკეთუ ჩუტნ არ ვამიზეზებთ მას რისხვად, ერთ გზის, ათ გზის, ას გზის და ათას გზის გარნა მაშინც მოწყალე არს იგი, ვინაჲდგან მან შექმნა კაცი მიწისგან, მთაბერა საღმრთო სული, ჰყო მჰგავსი თჳსი, პირველი მამა ჩუტნი ადამ, რომელსანც არ დაიტუა მცნებაჲ მისი, წარწყმდა, გარნა მაშინვე შეიწყალა იგი, განათავისუფლა წყედიადისგან; ჩუტნც მეღლნი მისნი. თუმც ექსყანასა მას ზედა მოსილვართ ხორციით და ძუალით, არამედ ჩუტნ არა ერთ ხორც, არც ძულკაცი არა უყვდავ, კაცი არს არსება უხრწნელისა ბუნებისა. დანიშნულებაჲ მისი არს ღიღ და საღმრთო იგი წინადე განსაზღვრებულ არს, მაუფლებელად ხრწნადისა ქუტყანასა ზედა, ესრეთ იყო იგი დასაბამით, და შემძლებელ ირს უჭალად ესე ვითარ ყოფად; შემძლებელ არს მოქცევად პი-

რეელ დაწეებასავე შინა დიდებისა თვისისა, გარნა მიწოდო-
მისთვის ამ უმაღლესის საგანისა, არა კმა იქნებოან ძლი-
ხაწინადას ბუნებისანი. არს არსება ბირეელ საუკუნოაჲსა,
რომლისაჲ სახეა გემოსიეს ჩუჲს, სული ყოველგაჲ არს,
ყოველსავე აღავსებს, საუნჯე ყოველთა კეთილთა, წყარო
ძლიერებისა, რომელსა შინა იგი ყოველნი შეერთებულ და
განუყოფელ არიან, ამ არსებისა და მის მხოლოდსგან მე-
მძღვებელ ვართ ჩუჲს მოლოდებად შემწეობისა და მემგმ-
ნებისა, ესე კაცთაგან მეუძღვებელ არს, ღეთისმეურ ყოველ-
ლივე მესძღვებელ, ვინაჲდგან ღმერთი კაცისთვის შემ-
დგომად დაცემასა მისისა, არს ღმერთი უხილავი, დაფა-
რულ, ნათელი მიუწომელი. მისგამო კრკტსსოულ მო-
სეს ძეთ ისრაილისათა: მეტყოდე შენ ჩუჲსთა, და სუ-
მეტყონ ჩუჲს ღმერთი, უკუტ მოჰსწყდეთ. ღმერთი არა-
ვინ სადა იხილა, გარნა მხოლოდ შობილმან ძემან,
რომელი იყო წიაღთა მამისათა. მხოლოდ შობილი
ძე ესე მოსაყდრე მამისა, იგი არს მეოხ ჩუჲსდა,
რომელსა შინა ნათელი ღმერთებისა. ღმობიერ მოკუ-
დაეთა; იგი არს ნათელი კმმარიტი, რომელი განნა-
თლებს ყოველსა კაცს მომავალი სოფლად; იგი არს წყა-
რო საღმრთოთა კეთილობათა; უფლი, მუფუფე ყოველთ
არასთა, რომლისგან ყოველივე შვიკნა და თეინიერ მისა არ-
ცა ერთი რაიკმნა, რაოდენი რაიკმნა მისმიერ გემოვალს
ძლი, მიმნიკებელი ყოველთკმნულთა სიმრთელისა, ცხოვ-

რებისა, არც არს სახელი სხუა, ესა ქუცქე მოცემული
 კაცთა, რომელიც ჯერ იყო სხუა რები ჩუქედა, რომელიც
 ერთ არს ღმერთი, ერთ არს შუამდგომელი ღმერთსა და ვა-
 ცთა. გვიღირს ჩუქნ მხოლოდ ცხადით. დაუბნელადელისა
 თუალთა აღზილვად ხილულსა ზედან ბუნებისა, რათა-
 მესა უზიხილეთ იგი და გერწმენეს მისა, ცანი და ქუცქეანან
 კეთილს მომთხრობლობენ მისთვის, ყოველი განსაღებანი
 ხილულისა სოფლისანი არიან ბრწყინვალეებისგან დადებისა
 მისისა, მაჩუქნებელნი გზისა მისისანი. იესო ქრისტე გუმინ
 და დღეს, იგი თაფლი არს უკუნისამდე. ვითარცა შეიყურა
 მან კაცი დასაბამიდან სოფლისა, ვგრეთვე ჰყურებს მას და
 სასრულადმდე ქუცქეანისა. კეთილსა გეყუფს თვითელს ჩუქ-
 განს თანაწორ, ვითარცა პირველ ყოველთა კეთილთა უყო-
 ფდა, ესრეთ იქმს იგი დღესდღეოდ დღემდე, ვადრე და
 სრულადმდე ქუცქეანისა, იგი ჩუქნ ყოველთათვის აღაქუთ
 არს, დროცა მოსელისა მისისა მოახლეებულ არს ყოველ-
 თათვის, ვინც უკუტს განზადებულარს მღებდ მისსა, ვინც ისუ-
 რვის მოსელსა მის, დასდებს სასოებას მისზედა, ყოველი
 გულითა ჰსწადნოას მას, ვინც შეიყურებს მას, მცნებთა
 მისთა დაიმარხავს, მისთანა დევმკვიდრების, აღადგების
 მისთანა უხრწნელებითა, მიიღებს ხელმწიფებას ცათა შინა,
 ქუცქეანასა ზედა, იმას უწოდს საღმრთო წყარო საიდუმ-
 ლოდ, ქრისტე ჩუქნ შორის, გარნა რაოდენ შეუძლებელ
 არს სურვად კეთილისა მის, რომელიც ჩუქნ არ უწყით,

ენადღუნ საიდუმლოობათა სიტყუთა მტყუბლო მხარეს გუმი
ლსა შინა თვითულის კაცისათა, არა სავმოდ ცხად არს, ყუ
ად სალებელ ყოველთსა, მამასადმე სრულად საქარა არს
რათა სხუნი კეთელ მომთრობლობდენ მისთვის, კადაგებ
დენ მასა შემძლებელ ვინმე არს რწმენად მისთვის, რომლი
სთვის მას არაოდის სძინეს, ესე უწყოდინ ყოველთა, მეც
ნათა ბუნებისა და მბურებელთა ლუთისათა, მისთვის მეტა
დინეობდინ სხვითა და სხვითა სახითა უწყებად, კეთელ მო
თრობად მისთვის, იმისთვის შეილნი ადამისნი შესწირვიდაან
მსახუპრნლებთა, დროსა ენუქსა იწყეს მოწოდებად სახე
ლისა უფლისა ლუთისა, იმისთვის აბრაჰამი და ისაკ მოუ
წოდინ სახელსა უფლისას, მისთვისე მისემ ჰქმნა საკურ
თხვეელა ზემო კაღობნისა ოქროსგან წმინდისა, და განა
წესა ლუთის მსახურებად, რათა ცრნი მით ადვილადრე
შემძლებელ იყინენ წარმოდგენად თვის შორის მარდის თა
ნად ყოფად მასა, რომლისგან მადლი და ჰემპარიტებად სო
ფელსა შინა იქმნა, რომლისთვის იუთრთხებოდინ ყოველნი
ტომნი კტუპუნისანი, მისთვის სოლომონ აღუშენა უფლის
ტაძარი, მისთვის წინასწარმეტყუბლნი კადაგებდინ, მისთვის
კადაგებდა იოანე უდაბნოსა შინა იუდაინთასა, მისთვის თვთ
ქრისტემან მოელო სრულად ურიახტანი, კადაგებდა უბნებ
თა და მთათა ზედა, ხამალდთა, ტაძრებთა სასწაელელებ
თა შინა, იქმნა სასწაულებთა და საკვირველებთა მრავა
ლთა, რათა იხილენ და იხმინონ, სამეტყუბო არს, რათა

მელსაც მამანი მათი ესვადეს; მასთვის, მაკეტულოც მოვ-
ლეს ყოველი უკუტს ქუტყანა, ასწავებდნენ ყოველთა უკუტს
წარმართთა, იქმნებოდნენ უკუტ ღრებათა ქვეშე, არც
შიშობდნენ, სკედილისგან. ეს სახეღვე სხვათა უკვე წმინდათა
სახელონი, ეს სახეღვე წმინდამან დაეით აღმაშენებელმან სამნი
როინნი, მოსახელონი სამთ მდინარეთ ზედა ასასი ათასი კომ-
ლის კაცით, ქართლს, სურამილამ ეღრე განჯამდე შპრომე-
ლა მტკვრის პირზედ მოკიდებით მოსახლეობდენ. მეორე,
თიანეთლამ ეღრე განჯამდე იერისა პირსაზედან მოსახლე-
ობდენ. მესამე პანკისილამ ეღრე განჯამდე, ალაზანს ზედან
მოსახლეობდენ. ისინი ყოველ ღვე არბევდენ მამულთ ჩუტ-
ნთა, აღაოზრეს სრულიად ქუტყანა ესე და ცალეო ჰყვეს.
გარნა ღმერთა, რომელიც მარად მწე იყო ჩუტს ყოველთა,
ამ წმინდამ მეფემ დაეით, შემეფსრნა იგინი და განაბ-
ნიენა და კულოდ მოგოყუანნა თქუტს სადიდებლად თვისად:
უკანასკნელ მეფემან მეორემ ირაკლი განადენა ოსმლნი,
დათავის უფალ ყენაე, გარნა ქართველონო, დაეიწყეთ კეთილ
მოკმედებანი წინაპართა თქუტსთანნი; არამედ არა ყოველთა:
ესრედ არაყოველი თესლი გამოსცემს ნაყოფს; ისერა გამო-
ვიდა მთესიარი თესუად, დათესეასა მას მისსა, რომელიმე
დაეარდა გზასა ზედა; მოვიდეს მფინელონი ცისანი, და შე-
კამეს იგი; და სხვა დაეარდა კლდოვიანს ზედა, სად არა იყო
მიწა ფრიად და მეყესეულად აღმოჰსცენდა, და რამეთუ არა-
იყო სიღრმე მიწისა, მზე რა აღმოვიდა, დასცხა, და რამეთუ

ძარნი არა დაებნეს განხმა; სხვა იგი დავარდა ევალთ
მორას, ჯალმოცენდეს ევალნი, შიაშთეფს იგი, რომელნიმე და-
ვარდა მქეციანასა კეთილსა, მოსკემდა ნაყოფს, რომელ-
ნიმე წყასა, რომელსამე სამეოცსა, რომელსამე ოცდა
ათს. მისეც ოცდა მანასურომს ძირეთუ მისეც ოცდა
ათს ძირეთუ ნაფილილქს თანამ ოცდობოთა მისეც ოცდა
ათს ოცდა ოცდა მისეც ოცდა ოცდა ოცდა ოცდა ოცდა ოცდა
ათს ხოლო თესლი იგი გამოიღებს ნაყოფს კეთილს, რომ-
ელიც დაეცა კეთილსაზედა ქუტყანასა — პირველი იმია ჩენც
ვიყენით ქეციანა კეთილ, გამომცემელი კეთილის ნაყოფისა,
ხოლო აწ ვართ ჩვენ დამაბრკოლებელ გამოღებად კეთილის
ნაყოფისა, მით, რამეთუ დაუტევეთ ჩვენ კეთილი და შეუ-
დგით ბორცტს, ძეურაცხეყენით სიყვარული ლუთისა,
შევიყვარეთ ამოება, სოფლიური განცხრომა, დავსტებით გე-
მობთ მოყვარებასა შინა, გულნი ჩუპნი აღივსნეს ანგარებით,
თვალნი ჩენნი და წუხნეს კეთილისთვის, სასმენელნი ჩენნი
არღა მივქციეთ, საღმრთო თხრობათა ზედა; და მსგავს
ვიქნენით პირუტყვთა უგუნურთა, წმინდათ აღწერეს საღმრ-
თო წერილნი, გუაწავეს ნათლად მსახურება ლუთისა
მეფის და მამულისა, მორჩილება დედ-მამის, მწყემსთ მთა-
ვართა და მღუდელთა, ეგრეთვე სიყვარული მეზობელთ, მო-
ყვასთა ჩენთა, თანხმობა ურთიერთის კეთილთაზედა. მათ
მოიღეს სიბრძნე და ძალი მეცნიერებისა, სიწმინდე, ნეტარება
სულისა წმინდისა მიერ; მათ გვექადაგეს, გვასწავეს ჩვენ,

ათი ლადგონი კცნი გზაზედა წაქარებნა; ეს სახედუ
 მამულსაჲ ჩენსაჲ შიგნიდენ ნებითა ლეთისა, წმინდანი,
 გეატობეს ძალი საიდუმლოებისა ლეთსა, გზა ქვემარიტე-
 ბისა გეაჩენეს ჩენ, მოგვაქციონა კრპთ მასურებისა და წმინდა-
 მან მოკუქულმან ლეთის მშობლისამან, მკრეთ გეასწავეს
 გექაღაგეს ათორმეტთა მამათა ასურეთილამ ლეთის შო-
 ბლისგანეე მოვლინებულთა; ეგრეთეე გეასწავეს და გეთარგ-
 ჳნეს საღმრთო წერილნი ძველის და ახლის, იჯულისა წმი-
 ნდათა მამათა ჩენთა ქრთველთა, კახთა წმინდამან ილარაონ.
 კახელმან. გიორგი მთაწმინდელმან ქრთველმან, ეეთიმე ქართ-
 ველმან, და სხვათა ფილოსოფოსთა ჩენთა ელინთ ენისა-
 გან, ეგრეთეე მეცადინეობდენ მეფენი ჩენნი და მოიყვანეს
 ქრისტიანობაში და შთომილნი ეგრნი საქრთველოსნი,
 ესე იგი, მთის კაცნი, ძურძუკნი, მთიულნი, თშაველნი, ხეც-
 ლური და თუმნი, განწყენენ მტერს დამოძულეს ქრის-
 ტიანობისა დიდთა ხელმწიფეთა სპარსისა და რსმალისა,
 იტანჯნეს ქრისტესთჳს. იგე მენ, მოიყლენენ. სარჩილ მეფე
 აშუარსაბ მეფე, ქეთევან დედოფალი, დიმიტრი თაუდადებუ-
 ლი მეფე ეახტანგ მოწამე და სხვათიც რომელნიმე გეემით,
 რომელნიმე პერობილებით შესცვრდენ პირად პარადასა გან-
 ხაღდღში: ეგრეთეე ქრთველთა თაყვანი ეწამნენ გარნ-
 ბისა თქვენისთჳს, ქსნს ქრისთაეი, ჩოლაყა შვილი, რომის-
 მთაყარნი, ყველის ცხის მთაყარნი, ეგრეთის მთაყარნი, და
 სხვა იმე წამელნიც მობსენებულთა ახიანს სინაჟსარ

შემხედნი შინი, ევსთქუამთ თაეისუფლებისტვს, და მიეის-
წრაფით მსდამი, არამედ ეშთებით ჩუპნ ტუტპობას, მონე-
ბასა შინა ცოდვისა. თუმც ემეცადინეობთ ჩუპნ ურთიერ-
თისადმი თანხობას, გარნა შური სიძულილი და ცუდ-
ლიდებაჲ, რომელიც დამკვიდრებულ არს ჩუპნთან, არ გვი-
ტეებს ჩუპნ; სიტყუას რომელსა ვიტყუით, არ დაინერგების
ჩუპნ შორის; და ესე არს მიზნი დაბრკოლებისა, ვითარცა
მოციქულიც იტყვის: რამეთუ ხორცთა გული უთქუამს
სულისთვის, და სულსა ხორცთათვის, ესენი მხდომ არიან
ურთიერთის; უკეთუ ხორცი მოკვდების კეთლის საქმასთვის,
სული განხორციელდების, უკეთუ სული მოკვდების ბორო-
ტისთვის. ხორცი იტანჯების, ესრეთ ორნივე მონაწილეობენ
შისაგებელთა შინა კეთლის და ბოროტისა. თქუტნ ერთის
დედის შეილნო (ესე იგი: ერთის ქუტყენის შეილნო) ნუ მიჰ-
ბაძეთ მათ, რომელნი არ შეიწყნარებენ სულსა ღუთისას,
უზომოდათ, თვთ მოყუარებითა, თვთ რჩეულობითა, მომა-
ცთუნებლობით, დიდების მოყუარებით, თავებდობით, ან-
გარებით, შურით, სიძულციით, ცრუ ბეზლობით. ესე ვითარ-
თა ბოროტთაგან იელტოდეთ, რათა არა იგმოს ქადაგებაჲ
იგი სახარებისა, გაქუტნინ სასოებაჲ ღეთისა ზედა, მიგან
შიიდეთ სასყიდელი, ერჩილთ ხორციელთა უფალთა თქუტნ-
თა, ნუ ეძებთ ორთა უფალთაგან მიღებად სასყიდლისა,
რამეთუ არვის ხელეწიფების ორთა უფალთა მონებად, ანუ
ერთი იგი მოიძულოს. და სხუა იგი შეიყუაროს ანუ ერთის
მისთვის იდუბას, ერთი შეურაცხ ჰყოს. ვერ ხელეწიფების ღე-

თის მონებად, და მონახა ესრეთვე ჩუპნ თაგით თვისით მოკლებულ ვჰყოფთ უძვირფასესს საუნჯეს; ნეტარებასა ჩვენსა თვთ ვჰყოფთ თაგთა თჳსთა უბედურად. ნუ ვჰყოვნდებით მძანო ჩემო, რამეთუ სოფელი ესე ყოველითურთ ზუტსნიერგებით თვისით წარხდების, ჩუტნც გარდევცვალვებ თ. ყოველივე მსოფლიური დიდება და ქონებაჲ აქ დაშთების, კეთილისა საქმე თანა წარგყუტბის. ვჰსდგეთ კეთილთა, მოვიგოთ სიყუარული ურთიერთისადმი, შეუდგეთ კუალსა წინა-პართა ჩვენთა, მორჩილ და ერაგულ ვეკმნეთ შეფეთ ჩვენთა, აჰა შეფის ძე, რომელიც აწ მზარს, ერაგულობისთჳს მამულის დანთხევად სისხლისა თვისისა. ეგრე თჳტუნ თანა გაძთქმნად მისა; ოდესცა ძველი განზადებულ არს, შამინ დროჲ მოწეენილ იქნების დათესვად, რათა გამოვიდეს მთესველი და არა ჰყოენოს.

გარნა საჭირო არს ესეც, რათა ამის ძალით მოუგოთ თაგთა ჩვენთა ბედნიერებაჲ. მივილოთ სახე ჩინებულთა, ესრეთ სინანულათ ღმერთისა, ერთობით ვევედრნეთ, მოუწოდოთ და ვჰსთქვათ: ვჰსოდეთ და უსჯულო ვეკმნით, სიტრუე ვჰყავთ წინაჲ მენსა, არა დავიმარხეთ აწ, არც ვჰყავთ მეუფეო ვითარ იგი ზენ მომცენ ჩვენ, გარნა ნუ მიმცემ ჩვენ ხელთა უცხო თესლთა, სრულიად მაღალო ღმერთო მამათა ჩვენთაო. და მერე მტკარედ უჰუტ ჰსდგით, მოირტყენით ხელი თჳტუნნი ჳემმარიტებითა, შევიმოსეთ ჯაჭვი იგი სიმაართლისა, და მისხენით ფერხთა თჳტუნთგან მზადებულებაჲ სახარებისა მის მშვიდობისა ყოველსა შინა,

ღღღღღღ ღარი იგი სარწმუნოებისა, რომლითა მეუძღლოთ
ყოველთა მათ ისართა ბოროტისათა, განხურებულთა დამ-
რეტად, ჩაფხუტი იგი ცხოვრებისა დაიდგით, და მრავალი
იგი სულისა, რომელ არს სიტყუა ღეთისა. ესრეთ განვე-
დით წყობად მტრისა, მეოხებითა წმინდისა ღუთის მშობელი-
სა, ქართველთ განმანათლებლისა ნინოსათა, და მთაყარ
მოწამისა წმინდისა გიორგისათა, წმინდათა მეფეთა ჩვენთა
ვედრებითა მეფეწყალნეს ღმერთმან, დაგიცუნეს, განგა-
ჩინნეს ხელთაგან ღეთაჲთა ეირკენტაერისათასა, აწ და უკუ-
ნისამდე ამინ.—

მაშინ ყოველთა ერთბამად ღაღაღჰყვეს: ცხონდი მა-
მარ იოანე; ცხონდი და ესრეთ დასრულდა კრება.

მემდგომ დ მოვიდა იოანე, ბოდბელს ხელს ემთხვია,
ბოდბელმან მადლობა უბძანა, ეგრეთვე **ბატონის-მეილმან**
მადლობა; ქება უბძანა და წარვიდნენ სადილად. შეკრ-
ბენ მუნ ყოველნი მოხელენი; და თაუდნი, მოედა ბოდ-
ბელიც, ეგრეთვე წინამძღუარი. იოანეც მოიყვანეს, მგრამ
არ ჯდებოდა მუნ სერზედ, რადგან ბოდბელი იქ იყო, და
იმის წინამძღუარი, გარნა უბძანეს: მათ ღღღს ღირსი ხართ
ჯღამისა, რომ ვითარცა ამ ღღღს შუტსოდა ისე იქ დაგეთ.
იოანეც დაჯდა თავის ადგილსა, მაშინ ზურაბამ: ყოველად
სამღვდელილო, ჩემს შეგარდსკი სვამთ სუფრაზედ, და მე
ოსტატსკი არ მიწუტეთ, რა სამართალია; მაშინ ყოველ-
თა დაიკვირნეს და ზურაბაც შეიკვირნის.

ზურაბ. ქუამთახევის წინამძღუარმან მომბარა, და
ვასწავლე კალმასობა, ღვინის თხოვნა, ოქროების კარგა შე-
ნახვა, ახლა თათრებში რომ წავიყენო ჩხარსაც იქ ვას-
წავლი ცხერის და ძროხის სამოწვენლოდ.

ბოდბელ. ცუდი მასწავლებელი ჰყოლიხარ ამ ბე-
რს, მისთვის რომ ევრცხლის მოყვარებას და სიხარბეს და-
აჩუტე.

ზურაბ. მე ძნელად საღმე ვაპოენი სამღვდელოს, რომ
თეთრი არ უყვარდეს.

ბოდბელმან. როგორ?

ზურაბ. ასე რომ მონათელენ ვისმე, ამ ყმარწვილის ნა-
თლიას, ან დედ მამას, გამოართმევენ მოსანათლაესა. დაა-
ქორწინებენ ვისმეს, საყდრის კარსაც დაუცევენ, ვინემ არას
მისცემენ და ჯვარის საწერსაც გადაახდევინებენ, იმასაც არ
დასჯერდებიან, ხალიჩა და ფარჩაც უნდა ქუტსმ გაუშალონ
მექორწინეთ რა ისიც იმათ წაიღონ, მოყვდება ვინმე სასა-
ფლაოს ფასს, საიმტვერიოს, საწირავს, კიდევ წლის შაბათის
ხაწირავს, და პანაშენადისას გამოართმევენ, სახლის გასანათ-
ლაეს საშობაოს, იმასაც გამოართმევენ. აგრეთვე ნიშანს ეძა-
ხიან, კარგი ცხენი ჰყავს ან კარგი თოფ-იარაღი აქუთ, მასცა
წაიღებენ და ტაბლას ხოჯ ასიც მივიდეს სასაფლაოზედ,
ერთს ლუკმას გლახკასაც არ დაუდებენ წილს, ამასთან
ქვეშაგებს, ტანისამოსაც მვედრისას, მთლად წაიღებენ. ესრეთ
დანელებენ ერთს ოჯახს და სხუა საკანონოები რაღა მოგა-
ხსენო საზოგადოდ.

ბოღბელმან. ასე ჰსწერს მოცუელი სამღვდელთათვის: უკეთუ ჩვენ სულიერი დაეთესეთ თქუენ დიდ რა არს თუენგან თუ ხორციელი მოვიმოთ ჩვენ.

ზურაბ. კემმარიტად ბძნებთ, მაგრამ ამ საბრალო ბერმა სადაც რა ქადაგება ანუ ჰსწავლა დათესა, მოძვის მაგიერ ჯოხი, მუშტი, წვერის გლეჯა და ანაფორის დხევის მეტრევერა მოიმკორა, არეცი ახლა ამ კარგი ქადაგებასთვის რას მოიმკოს.

ბატონის შეილმან უბძანა ზურაბს: ანაფორის მაგიერ ფალონს მიიღებს. იოანე ზე აღგა, მადლობა მოახსენა, და ესრეთ დასრულდა სადილი.

ზურაბმან. შენეჭირიძე, ეს რომ ფალონს მიიღებს, მე კაბა მერგებო, რომ ასე გაეზარდე ეს ბერი. იცინეს და მასცა ებოძა კაბაჲ, მერეთ წარვიდენ საღვურსა თვისსა, საღამო დროს დაიბარა ბატონის შეილმა, იოანე დააკუთი, უბძანა: ვინემ ეახშამს მივიღებდეთ მცირე რამე მოვიუბნოთ მეტაჭიზიყისათვის. იოანემ: იყავ ნება თქუენი.

ბატონის შეილ. რასა გულის ხმას ჰყოფთ სახელსა ქუტსუე მეტაჭიზიყისასა?

იოანემ: იმგუარს ჰსწავლასა, რომელიც უმაღლეს არს, ჭიზიყასზედ, და არც მიივლტვის ნიეთებობითთა საგანთადმი.

ბატონის შეილმან. ვითარ ჰსხუაობენ სწავლანი ესე ურთიერთმორის?

იოანე ჭიჭია გეასწავებს ხილულთა ნივთთა ბუნებისთვის და მოქმედებათა მათთა, ეგრეთვე განჭსჯას მათთვის; დამტყულობისა და გამოცდილებისას.

ხოლო მეტაჭიჭია, გეასწავებს უკუტ განხლეით ზესთა-ბუნებითა არსებათა; ესრეთ, ვითარ, იგი განმჭსჯელობს ღმრთისთვის, ანგელოსათთვის, უკუდაეისა სულისთვის და სულიერთ საგანთათვის რომლის თანა არა შეიკრულჰყოფს მოგონებათათვის; არა რომელთადმი ნივთთა შეზავებულთა, არამედ განჭსჯელობს მხოლოდ განყენებით ანალოდიისა მებრ (ესე იგი) მეთანაჰსწორებისა მებრ;

ბატონისშვილ: რას ნიშნავს მეტაჭიჭია?

იოანე. ზესთაბუნებას ანუ არსთ მტყუტსლებას.

ბატ. რაოდენ ნაწილად განიყოფების მეტაჭიჭია, ანუ თვთუელნი ნაწილნი რასა იპყრობენ თვის შორის?

იოანე. ოთხ ნაწილად: ესე იგი: უნტოლოლია, კოსმოლოლია, ფსიხოლოლია და ბუნებითი ღმრთის მეტყუტსლებად: უნტოლოლია ჰნიშნავს საზოგადოდ არსისა ცნობას, აგრეთვე ორგუარად ნიშნავს დასაბამს კაცობრიობისა ცნობისას: პირველი რომელ არს უბოზა საზოგადოდ არსისთვის, დადებითა მით, რომელ შეუძლებელ არს ნივთისა რაჲსამე მყის თანად ყოფად, და არა ყოფადცა, რომლითა იქმს დასაბამს წინა აღმდგომ თქმისას, მას ზედა დამტკიცებთან საჰრონი, რომელ შეუძლებელ არს მყისს შინა რაჲცა არს მასი არაყოფა, მაგალ. ამა მანუტ შინა ვარმე აქა, არა ტფილისსა

ესე და ესე არს შეუძლებელი, რომელ ამა მინუსაშინა აქ არლაეიყო და ტფილისსა შინა ეიყო, ესე არს საჭირო დამტკიცება, ხოლო მეორე არს ესე რომელ, შესაძლებელი არს ნიეთი ესე რაიმე ყოფა არა ყოფადცა, კუალად სხუა გუარ ყოფადცა, ესე არს დასაბამი კმაჲსა მიზეზისა, რომელზედ დამტკიცების შემთხვევითი, მაგალი ესე შესაძლებელი არს ჩემგან, ეინადგან რონინებ აქა ხუთისათვის, მოსარეწელად, დაუტეო ესე და წარვიდე თფილისს და მეინ მოვიჩეწო თეთრი, რომელზედა დამტკიცების შემთხვევით.

კლამოლოლია, რომელ არს ცნობა სოფლისთვის საზოგადოდ არათუ მარტო სხეულთა და თვისებათა მათთა გეჩვენებს. კუალად შეგვიქმს იდეასა სოფლისას, და გუასწავებს განსჯასა ცისა და ქუტყანისას, რომელიც თვის ეყვის საზოგადოდ სოფელს განგვიმარტებს, რადცა მადგან მტკიცედ-დამტკიცებულ არიან, და საზოგადოდ ჭიზიკასა შინა სარგებელ არიან და იგულხმებიან, განუკუტთელნი მას ზედაც.

პსიხოლოლია, რომელ არს ცნობა მშენიერიისთვის და ესე არს კმა მიზეზი, ჩემის წარსულისა და შესაძლოცა.

საზოგადოდ, ეხე იგი ჰსწავლისა მარტივისა, გულის ხმის ყოფის ნებითა ნიჭებულისა, რომელიც დანიშნავს ყოველსა ძალსა ცნობისას, ეგრეთვე გრძნობანი და გამოხატვანიცა, დამტკიცებულ არიან. ლიქისა ამის გულის ხმის ყოფა არს ძალის წარმოდგომად ნეთთ განყოფითად. მეორე გზობითა გზოში არს ძალი განხილვად მსგავსებისა ნიეთების, მპყრო-

ბელი თვს ზორის მცხიერებისა და ჭანტ ზისა, (*) გაქ-
სჯისა, გულის ხმისყოფისა, მონებისა, ნიეთა მრავალთა მსგა-
ვებისა შემსწორებელი განხილვისა მინა. წყარო მჭევრმე-
თქმობისა, მოკლეთა მკუთრთა და სახუმართა სიტყუა-
თა შესაბამთა და ანაზათ მიცემათა, რომელთაც ხმარობდიიან
ძველნი მწერალნი მარილად თქმულთათვის. მესამე გონებ-
ითა, რომელ არს უთაურესი ძლი სულისა წყარო, სიტყვა
მოძრავი თათვის უფლად კეთილთა, ბოროტთა და ესე გა-
ნის ზღვრების ესრეთ: გონება არს ძალი ცნობად მოკიდუ-
ლებისა კემმარიტებათასა, და თვსება სულისა ჩუქნიისა

(ზოგი შემდგომ ნოშერში ექნება.)

(*) ჭანტ ზისა არს, იდიათა, ანუ თქმრთა, გამოსატყუათა წარმო-
დგინება.

„ეისი, ეჟის, გაეხშირებ,

ვიყვირებ: მგელა მიაქვს კრავს!

ცოცხლებზედ ძველ კედლებს ვატირებ,
და ღროებაც ტაშს დამიკრავს.

შამ აწ თქვენც დამიგდეთ ყური,
მინდა მოგალხინოთ ზარით,

და თუ გულში არ გქვსთ შური-
გთხოვთ თქვენც ტაში დამიკართ.

ავეისტო არის ამდგარა მტერი-
და სიცხისაგან იწვის ქვეყანა,

თითქო უწყალო ის ჩენი მტერი
თავს დაგვეტრიალებს შაფიტსა-
რომ ჯოჯოხეთის მცხარის სხივებთ,

გამომეტებთ დაგვეწიას, დაგვედაგოს,
სისხლი გვიღელეოს ბოროტის-
და უთაე-ბოლოთ ჩენ გვაქვდაგოს.

ბზუილ ბზუილით ბირსა და მცხერი-
გვკბენენ უწყალოთ ჩენი კოლოები,

როგორც ბნელს ღამეს საღმე ხის ძირში
უხაბარდოთა ახსნა გოგოები!

ფრთებ ჩამოყრილი სჩანს მზალს ხიდან-
და ძლიესლა სუნთქავს მარდი მიმინო,

ვით წამოსული ღრთა ქალიდამ
ქეიფის შემდეგ ღამაში ნინო.

ხის ქვეშაც ძალი ღიდ გულ მოსული

გაბრაზებული უღრენს, მებენარს მწერს,
თითქოს პოეტი თვთ-გამსკეტალოული
მტრის გასაგმირად სატირასა სწერს.

ყურგძელი თავ დაქინდრული
აგერ ჩეროში გამდგარა განზედ,
როგორც სიბრძნითა სრული
ჭეჟკრობს რალაც მბლალ საგანზედ.

მხოლოდ მუშაკი ტვირთ-მოდებული
ქუჩაში მოდის ფეხებ-შიშველა,
არაეის სტკივა საწყალზედ გული,
არაეის უნდა, საბრალოს შეელა!

სიცივე იყო, თუ გინდა სიცხე
ვერ მოისვენებს, მისთვის ერთია!
იზრომე, ძმარო, კუჭი გაიძლე,
შენ შემწედ მხოლოდ ერთი ღმერთია!
გჭირს იყილო შენ საზრდო პური,
მაგრამ ნუ შიშობ, სჯობს, დამიჯერე.

აი რას გეუყვი, ღმირგლე ყური:
ჩენი თხზულება გამოიწერე!
და იქ შეიტყობ, ვით ეასრულებთ ებლს:
ჩენ ეფქრობთ მუღამ თქვენ კარგს და აეზედ
და სამყურნალოდ ფეხების წამალს
ტირილით გადებთ უტკივარ თაეზედ.

რადგანაც კაცის ბედნიერება
ჩენ მარტო თავში არ გვეგულდება:

კაცი ფეხებით დაიარება, მტრულ იუტუნდობნად
და მამ იქ არის მიმართულება იტყვას მარჯვით

საბრალო სულა
აქ წერეთელი

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

საბრალო სულა
საბრალო სულა

მაგრამ სიმყარის რიას სუნი გხედება,
ქატი მაშინვე თვს პირს გარიდებს.

ს. ლეონიძე.

ს ა დ ი ლ ი,

შენს სადღეგდელოს რათ არ დაეღვე შენი ტრფაული
გინდ სიცოცხლესაც მომისპობოეს საესე ფაბლი,
თვით ბახუსაც რომ ბევრს ეცადა, ვერ მნახავს მთერალი
თუ ამ ლენოში არ ერიოას შენ ემზას ბლი!

ვიმ, მწუანე მდელოს! შაინისაც ვიშ ჰაერს სუფთას,
უცხოად შეენიან გარს ყვაელნი ამ ქართულ სუფრას;
მნათობო მათხედ დაბრწყინ ქალებ ეითარ ციალი
შენს სადღეგდელოს რათ არ დაეღვე შენი ტრფაული!

ემაჩა სიცოცხლეთ ჩემოვ, ოლონდ მიხზარ ეს სიტყვა:
აჰა ნეყარი სიცოცხლისა შესუ გეთაყვა;
ტრფაბისა ჯილდოთ მომძღენია მენოვ, ეს ხლა,
ოხ! სადღეგდელოს რათ არ დაეღვე შენი ტრფაული!

ნუ იქოფ სატრფოვ, ჩემ სისოცხლით ნამდილ მენ გხადი
 არწმუნე მხკერადად სიყვარულის ეარ განაშხ დი,
 კრძალვა იკრე, მომანიქე წყლობის თვალი,
 რახ! სადღეგრძელოს რათ არ დაეღვე მენი ტრფილი!
 თ. ნ. ვეზიროვი.

2 მაისს 1866 წ. ქ. გორი.

მ ე ი ნ ე ს მ ი ბ ა ძ ე ა .

წარვიდნენ დრონი, სიამოვნებით
 რომ მეხეოდნენ გარს მეგობრები.

მაკებდნენ ხო იმე მხიბლავის ენათ —

ხაცვლად მიჰქონდათ მათ ჯილდოები;

წარვიდნენ დრონი, როს საიღლებით

მათ ემასპინძლომდი უხვის ვუღლითა,

რომ ჩემი ჯიბე იყო მათიცა,

როს ესტრფიალეზბდი სიხარულითა.

წარვიდნენ დრონი, ის ტუბილნი დრონი . . .

მე გავეყარე ჩემს მუხთალს ბედსა,

მე ჩემი ქრსა მთლად დამეტალა,

მასთან მოვხელდი მეგობარებსა.

ერეთ მომავლო ბედნიერს ღლესა
 ჩემმა მუხთლმა ბედის წერაჲა,
 შემომიფანტა მე შეგობრები
 უწინ ხაესემა ჩემმა ქისამა.

დაერჩი მარტოკა მუხთალს სოფელში;
 აღარ მობრუნდნენ ის ტკბილნი დრონი,
 ნაცელად ლხინისა მე დამრჩა ზრუნვა:
 უნდ ტანჯვით, უფოთვით დაელიო ღლენი . . .

ამ გეარს ყოფაში შორით მიმხერენ
 დატინების სახით მგეგობარები,
 მიკეთებენ ში.რიდგან ახით:
 მა „აღარ ახსოვთ ჩემი ფულები“

მაგრამ თუ კულაე მათ დაიგულებს
 ჩემს ღიბეებში ოქროს ზრიალი; —
 კულაე აღიგზნებათ მათ ხარბი სული
 კულაე გახდებიან ჩემნი ტფიარლინი.

ესრეთი არის აწ შეგობრობა,
 ამას სწადიან მრავალნი პირნი,
 ვისთ.ნ(1) ფულები მათ ეგულებათ
 მასთან სწადიან მათ ერთგულება . . .

ქალაქი გორი და სასწრაფო მოქმედი ოქონის ლეითან-
შობილის ხატი.

საბერძნეთის იმპერატორ მან რომანოზ მესამემან — ბრგი-
რიმან, მეუღლემან დედოფლისა ზოიხსამან, (რომელიც იყო
მხოლოდ შობილა სასული ბერძნთა იმპერატორისა კონს-
ტანტინე მერვისა, მძსა რომანოზ მეორისა და სიძეობით
მემკვიდრე ტახტის მის, კონსტანტინესი და ძმისა მისისა
ეასილისა; რომელთაცა დაჲ თვისი ანა მიათხოვეს ცოლად
რუსეთის დიდსა მთავარსა ელადიმირსა, რომელმან, მიიღო
რა ნათლაღებაჲ, განანათლა რუსეთიცა ქრისტიანობითა),
თხოვით ქართლის დედოფლისა მარია მისათა და შუამდგო-
მელობითა ღრსისა მამისა გიორგი ქართველისა, ღმწმინ-
დელისა, მთარგმნელისა, რომელიცა თანაჰყევანდა მარამ
დედოფლსა კონსტანტინოპოლსა (სტამბოლსა), წელსა ჩობ
(1032), მოსცა ძესა მარამ დედოფლისსა, საქართველოჲსა
და აფხაზეთის მეოც და ათოთხმეტესა მეფესა ბაგრატ მეო-
თხესა, ბაგრატოვანსა, საქართველოს მეფის გიორგი პირველის
ძესა, ძმისწულთა თვისი, დედოფალი ელენა რომანოზ იმპე-
რატორმან, სხვისა თანა მდიდრულისა, სამეფოჲსა მზითვისა,
მოჰსცა ბაგრატ მეფესა კურატპალატობა, აწიდედი ოქონის
ხატი გორისა, ლუჩსმანი იესო ქრისტეს ჯერისა და ნაწილი

ყოლღ-წმინდისა ლეთის-მშობლის საჩუკლისა, გარეთვე
დღი დეკანოზი, ყოლღ-პატროსანი ფლიმონ თაფისის სა-
ხლობით, წინაპარი მნაურთ გასეფნოეთ ფუარისა-პრო-
მელს იყო მოძღვარი ელენა დედოფლისა და წარჩინებუ-
ლთა კონსტანტინოპოლის მნაურთაგანი, წინაპარი, ფი-
ლიმონ დეკანოზის არიან სტანბოლში გარდმოსულნი მკო-
რე მხიდებ, ესე იგი სამხრეთის მხარისა, სამთავროსა ლუკა-
ონიისა დიდისა ქალქით იკონიით (იკონიუმე) რომელსა ბე-
რძენი, ძველს დროს უწოდებდნენ სამხრეთის ანა-
ტოლიასა, შემოხსენებულს, დიდ-შეენიერს ქალაქს იკონიასა
შინა იყო ბატი ლეთის-მშობლისა ფრიად სასწაულთ-მოქმე-
დი, რომელს ციქარმან ერმან სახელს-დგა იკონიის ლეთის-
მშობლად, ხალხი მცეელად და მახურად მისსა იყენენ მღ-
ვდღი, წინაპარი ფლიმონისანი, აწუესთქეთ მათ მიწე-
ზისთვ, რომელთა გამო მან ბატი იკონიისა გარდმოსე-
ნებულთარს კონსტანტინოპოლის: საბერძნეთის იმპერატორის
ირაკლის დროს, რომესა ცემევიდრეთ მახმედისათა (ხალი-
ფათა), წლებთა მორის: ქვ. 622 — 640, მღიპურეს
საბერძნეთის იმპერი სქიფუნა: ეგეპტე (მისირი), ასირია
და ტურკი, მაშინ წინაპარი ფლიმონისანი, შემინებულნი,
რათა არა მიქციონ მილწსა მსჯულსა მათსა, მოვიდნენ იკო-
ნიილამ, ბძანებითა იმპერატორის ირაკლისათა, და დე-
სახლენ ბერძენთა სატახტოს ქალაქსა შინა კონსტანტინო-
პოლის და თან მოასვენეს ბატი იგი იკონიისა, რომელიც
აწ გარის ქალაქს შინა, ეწენთა ბატი იკონიისა არის ხისა სამ-

შენ მაცხოვრისა ჩემის, ნუგეშეული, უბიწოა მემის მენის, ოხათ მღვინი, ნათლის-მკემლისა, ერთავე ხეაიზნ-ობით. შესაწირავი ესე, და კინი, შეიწარენლა, უხუტბრ და მჯილდობემან; სულით და ხორციით, უმურე და ურულოდცა, მსახურის შობას ყი, ჩემსგან უკუნმკეველო, მყოფარ განგრობდ წყალობასა მენსა ჩემდამო.

ხოლო ეკლესიის შესაეალს კარებზედ, ესრეთ:

ოკონიის ხატო, პატივესემულო,

ძელოდგან მეფეთა მივერ განდობებულო;

შენ მეოხად, თაყვანი-სემულო,

სასწაულთ-გან ფრიად განბრწყინებულო,

ეინ შეუძლოს ქებად შენდა; ლუთიე-მიმადლებულო.

გარნა სოფლისა უხანობამან და ბუნებისა ეალმან, მან აღა-
 ნება სვე, ივის აღრულებად. გარსეევანოვე, წინაპართა
 აქნდათ გრმატა საბერძნეთის იმპერატორისა, დიდის იუს-
 ტანიანე პირველისა, ნათესავეით სებს, წელსა ქრისტესით 520,
 უბოძებია გარსეევანოვთა წინაპართ თჳს ხატი იკონიისა ანუ
 აწინდელი ოკონიისა, (რომელსა სახელი ეწოდებას ერთისა
 მცირის მისგან ოკონისას, სადაც პირველად სეენებულა,

და საპატრიო აზნაურშიელობა საბერძნეთის ქვეყნისა, მცირეს
აზიასა შინა, ლიდის სათავროდსა და მამულნიც
მრავალნი მუნვე სამთავროსა ლიდისასა და ლოკონისას
შინა. შემოხსენებულა გრამატა იუსტინიანე კეისრისა, ვითბ-
რცა მოგვიტხრეს წინაპართ, დაუწვამთ უსჯულოთ სპარსთ
(ყიზილბაშებს), სახელდობ: სარდალს ქარიმ ხანს, იმ დროს,
როდესაც სპარსეთის ყენი დიდი შახ აბაზ, წელსა 1916,
მოსრულ-არს ჯარით ქლექს გორს და დამდგარ მხლობე-
ლად ქართველთა, კვირაცხოვლის ძველს ეკლესიასთან, აღსა-
ოხრებულად ქართლსა და უფრო მესაპყობულად ქართველთა
მეთეს ლუარსაბისა (მოწამისა), ძისა მეთეს გორგა მკათისა;
ლუარსაბ, იმ დროს, იყო იმერეთში, იქაურს გორგი მეთე-
ესთან. ხატი ოქონიასა, დროდამ მეთეს ბაგრატი მეოთხისა,
ვიდრე თამარ დედოფლადმდე, იყო მეთეს სასახლის ეკლეს-
იასა შინა, ლიდის პატრიით, ქლექს ტულას, ისანსა ანუ
აწინდელსა აელაბარსა შინა; სადაც ცხოვრებდნენ დევან-
ოზი ხატისა მის ფლიმონ და მეილას შელნი მსნი ქმა
უდიდებულესის, სახელოვანის, მტერთა ზედა ძლიერ შემოს-
ილის, თვით უძლეველისა და საქართველოს განმან თებელ-
ისა თამარ დედოფლისა. საყვარელი სადგომი და სანდარო
მის თამარისა, იყო აწინდელი ნაქარმაკევის ჭალა, მახლობ-
ებელ სოფლის კარაღეთისა, საესე მრავალ - გვართა ნადი-
რითა და მდიდარი ჰაერთა. იმ ქმად გრეს ჯვარს ქვეით
სოფელი და შენობა არა ყოფილ-იყო და არც კაცი სახ-
ლი ბლ-იყო. დროსა ესა, იყო ნაქარმაკევისა, საქარ

ველას, დედოფალი, თამარ, ასული, მეთუ, ვაჟარგი მესამისა,
ბაგრატიონისა, წელსა ჩრვს (1187), მესამე დედოფალს,
ეითარმეუ მახლობელს მისსადგომისა არს განმორბულსა,
ღირსი ბერი, სახელთათანასე, (ესე ათანასე ბერი იყო დაუნ-
უდებულთა ერთსა) ქებასა შინა, ნაპარსა, ზედა მტკვრასასა,
პარისპირ აწინდღლისა სოფლის ხიდისთაჲსა; ბერი იგი იყო
შვილის შვილის შვილი დავანოზის ფილიმონისა, მახლობელ-
ლად ათანასე ბერის სადგომისა, ეწროლ გარდადიოდნენ
ერთსა კლდესა ზედა, შემთხვევით მენიეთებულსა, შემთავით
თარებისგან და დაუდევნელობისგან, შეჯერებულსა მხო-
ნარენი: მტკვარს, ღიახეი და მეჯუდა, და ამოგმო იყო
მსგავსი ტბისა ადგილი, სადაც აწარს ქალაქი გორი, ეი-
დრე ს. ხურვალეთადმდე იმ ადგილსა, სადაც ათანასე ბერი
იყო, დღესაც, ათანასე ქებასა უძახიან ქართველნი. ბერის-
ამის სახლველად წარვიდა ნაჭარმკეიადამ თვით თამარ მეთუ,
და იხილა რა იგი, მიიღო კურთხევა ბერისგან, და მსემ-
დროს იხილა თამარმან, პარისპირ ბერის სადგომისა, ბარ-
სევი ერთი ანუ გორა — კლდე ტყლანი, ტონთიოდ წო აგბ-
ული, ლახესა და მეჯუდასა შინა, მოეწონა და დღესაც
ადგილი იგი, განკათინა ტყე და გარდაჭრფინა შემოთ-თქ-
მული კლდე, პარისპირ ს. ხიდისთაჲსა, სადაც მდინარენი
ეწროლ გარდადიოდნენ, და აღამენა გორასა მას ზედა აწინ-
დელი ციხეა გორას და აკლდესიან თირის კლდისა, სახე-
ლსა ზედა ოქონის ღეთისმშობლს; ხოლო დაამენა რა
მასე ჩრვს (1187) წელსა, ქალაქი გორი, აღაშენა ბერი

ირისპირ ციხის ეკლესიისა, მახლობელად მტკვრისა, სხვებ, მეორე ეკლესიაჲ, ეგრეთვე წითელის თარის, კლდისა, თაღ-გადატანილი აგურით და კლდით, სახელსა ზედა ღეთისმ-შობლის შობისასა, და უწოდა გორის ღეთის მშობლისა ღე-ლესია, (ესე იგი გორს მცველისა და მფარველისა ეკლესიაჲ) დედოფალმან თამარ, ახლად აღმწებულსა მისგან ქაღალქსა, უწოდა გორი, ესე იგი გარბსა ზედა აღმწებულსა ღეთისმ-შობლისა ქართველსა ხალხსა რათა დასახლდნენ მას შინა, გარემოს გორის ღეთისმშობლის ეკლესიისა; აღვიღწა, რომელსა ზე-დაც უბრძანა ერსა დაღვომა, დაარქვა ვარდისუბანი, რომ-ელსაც დღესაც ეს სახელი ჰქეიან. მისევე, დედოფლისა თამ-არის დროსა მსცხოვრებდა გორს ძველი, ქართველთა მწე-ური პეტრე დონამეილი, ამან აღაშენა არა შორს გორის ღეთისმშობლის ეკლესიისა, სხვებ, მცირე ეკლესიაჲ თირის კლდითა, სახელსა ზედა ღეთისმშობლის მიძენებისა და მეღვ-ომად ღრად მცირისა ქამისა, დონამეილი გარდაიცვალა უმე-იოოდ შისტვის თამარ დედოფალმან, უბრძანა რა ახალი ესე ეკლესია, წელს 1189, ფილიმონის შთამშავალსა, დეკა-ნოზს გარსეიანს (იოსებსა), უბრძანა მას, ნებით და კურთხევით ქთალუკოზ -- პატრიარხისა, რათა დიდებით დიდებუ იოკო-ნიის ხატი, გარდმოასვენოს ახალს ეკლესიაში, რათა განე-რკულდეს ქალქი და განმრავლდნენ მას შინა მსცხოვრებნი. ქა-რთველი ადვილად გამოთქმისთვის, დაარქვეს ხატს, ნაცვლად იკონიისა, იკონიის ხატი, ხოლო ეკლესიას მისსა უწოდეს იკონიის ხატის საყდარი ანუ იკონა, რადგანც თამარ დედო-

ფალმან იუწყა ათანასე ბერისგან, ეთარშედ გორა იგი, სადაც
აწმარს ციხეა გორის ყოფილ-იყო ძველთა ბერძენთა და მერმე
საბერძენეთის იმპერატორის ირაკლის ოდეს ებრძოდა სპარ-
სეთის კელმწიფეს ხოსროს, და ეგრეთვე საქართველოს მეფეთ
არჩილ და მირიანის წინაპართ ხაზინისა და საქურველის (საომაზი
იარაღს) მესანახეი აღგილი; და ესეც, რომელ წინაპართ გარ-
სეფანოეთ აქენდათ მეფეთვან ნაბოძები ოქონის ხატი საქუ-
თრებად, რომლის მიზეზისთვის მათ ეპყრათ იგი მოუშორებე-
ლად, მისთვის თამარმან მოიყვანა ტფლისილამ, ფილიპონის
ჩემამეუღლე დეკანოზი ღვარსეევან (იოსებ), კობიძევილი
ათანასე ბერის და დაახახლა გორს, ეთარცა წერილ-არს ზე-
მათ, წიგლს 1187, და ეთარცა აქენდათ საქართველოს მეფეთ,
როგორც გვემოწმებიან მეფეთ გრამატნი და ქართლის ცხო-
ვრება, უბოძ მას ოქონიის ხატი აწინდელი და მკეელობა ეკ-
ლესიათა გორის ღეთის მშობლისა, ოქონიის ხატის და ციხი-
სა და მრავალნი ყმანი, მამულნი. გარსეევან დეკანოზმა ელსა
1189, დაწესა დღესასწაულნი გორის ღეთის-მშობლისა, მესა-
მეს, ხოლო ოქონიის ეკლესიის ხატი, მეორე დღეს, შემდგომ ბრ-
წყინეალოს ქრისტეს აღდგომასა, იმის მიზეზისთვის, რომელ იმ ეკ-
ლესიებში ხატნი დაუსვენებიათ ამ დღეებში, თუმც დღესას-
წაულნი ღეთის-მშობლის მობისა და მიძნების მოღბან იიფე-
ლი, რვას ეყენისთვის და მეორე, ათ ხუთმეტ მარამობისთვის.
იმ დღილამ დაწესებულნი დღეობანი ორთა მათ ეკლესიას დღესაც
აღესრულებიან, აღდგომის მეორე დღეს, ორშაბათს, ოქონიის
ხატში და მესამე დღეს გორის ღეთის-მშობელში, სადაც შეიკრიბ-

ბებია. მრავლის მხრისაში და მანამტანამდ გორისა ხ. ლხინ
სწავნა და სხვის ხარწმუნოებანი, თაყვანის საცემელად, რომე
ლხინი მათგანი დასრულებენ უიგილიასაც (ლამასთევას) და
უკეთეს სწულით ეხმარება და სარწმუნოებით შევედრების,
მწერ ფლ და განიკურების ფრიად სასწაულ-მოქმედთა ოქონის
ხატის და გორის ღვთის-მშობლის ხატისგან, გორის ღვთის-მშო-
ბლის ეკლესიის, მტრეყული ქაშთხ ვითარებისგან და სპარ-
სთა, ტყთან და ოსმალოთგან, განაახლა, წელს 1723,
მეფას ეახტანგ მეექვსის, სჯულის მდებლის ამოდღვარმან, დე-
კანოზმან იესე გარსეგანოემან და ანუ ახლა კონკიკა (თალი)
მისი კლდით და ევაგურით, ხოლო ოქონის ხატის ეკლესიის,
ქაშთხთანე მეორე ბოლიტის. წელს 1831, ქუთსეკათა და
ნუბაქსე, მღვდელთა ფრისათ, აღუმენა მღვდელმან იესე გა-
სკეანო მან ქეთიურის სტოვა (დერეფანი), განუასლა ძველნი:
სამრელო და ტარკლოე, გალავანი ქეთიურით და ეკლესიის
დახურა ქრამტი ქართლისა და კახეთის ბეფემ ირაკლი მეორ-
ემან ტომურაზის ძემან, განეხადებოდა რაფი ბრძოლად ოს-
მლოსთ ხვანტკრისა თანა. წელს ჩლთ (1769), განაახლ,
გორის უცხის გალავანი და კონგურები, ვერეთეციხის ეკლესია,
ცაქიმსახათ, როგორათაც დღეს ეხედაეთ გორის ციხესა; სადაც
სამშულ მისსა და ვეფთებინა ქეთიურის ხაროჯ დიდი, რომელ
სახმენა ჰყენდათ დაქერილნი ტუსაღები და სხვანი მძიმე, სახე
ელმწიფო და მნამაეენი. ოსთ იმანოეფთ იმუტბის წითხეთიუთ მი
ძინოტო, სთანმოთ, კეფუ ფბოტს მათეფუ, მანოტოტოტოტო
-იოტიენ ცუფეს, იმუტბალ. გუასრეს ეფუ ან. ოზე. ე. ის ტაძ

ტოლუბაშ ბა.

სად არის გამოკვლევა, ანუ გამოკვლევა, რომ შეეც-
ყოთ ტოლუბაში ჩვე სიტყვაა თუ არა? — მაინც ასე ვიცით,
რასაც გავიგონებთ და თუ ის გაგონილი თავში მოგვივა,
მაშინათვე წაგვრამთ და გავივლით, ასე გეგონია: კარგი სა-
ქმე გეკმინაო.

— აბა მითხარ ტოლუბაში, ანუ თამადაო, ეს სიტყვა
იცოც რა არის?

— არა, არ ვიცი, ტოლუბაში პასუხი.

— მაშ ეს მაინც მითხარი, ქართულად ტოლუბაში რას
ნიშნავს?

— ამხანაყებას თავი.

— სიტყვა სიტყუთ აგრეთა თათრულიდგან, მცრამ რაც
მნიშენლობა ქვს ქართულში, იმას გკითხამო —

— რა ეწა არ ვიცი.

— კარგი ქართველი ხარ, არ იცი შენ ქუტყენის ამბავი,
არა ძუსლი და არა ახალი, მაშ ძალიან სჩემობ სწავ-
ლულებას?

ამ სიტყუაზედ გაჯაკუბებოთ შითხრა.

— რა ხან აგრეთა, ახლა მე შენ გკითხამ, მაშ თამადა სადაური
გგონია მერ?

— ჰოო, აბა აგრე არის, თუ შენ მისაყუტოურებ ჩუქნის
ქუცუნის ამბეს უკოლინობაზე, შენ რატომ აღარ იცი, თა-
მადობა რა სიტყუაა?—

— კარგი შესაბამი პასუხია, უცხო ღროს მამასწროთ,
მაგრამ ესეი უნდა გიოხრათ, რომ ასს მტსა ეკიხე, ბეე-
რის გამოგვითხე, მაგრამ ყუტლამ არ ეიცი, მითხრეს.

— მაშ რაზან აგრე არის. ტოლუბამი მაინც გაგვირქვიეთ საი-
დგან ეის მოუგონია ეს?

— ბატონი ბძანდები, იმისი ამბაეი ყუტლა კარგათ ეიცი.
ერთს ტოლუბამთან შკონდა მე ეს ლაპარაკი ერთს სა-
დილხედ.

ასე ჩემო ძმაო, დღევანდლამდინ არეიცი, თამადა, საიდგან
ეინ მოიგონა? — ტოლუბაში კი რასაკეცელია. ახი შენ ტოლ-
უბამო, რამთენჯელ დამთერალეართ შენის ბრძანებლობათ,
მე და შენ ამხანაგები ჩვენს არღულს პურობაში: სამსეს
და სამსეს რომ დაველიდით ჩვენს სასმისს, კახუტს წო-
ელს ღვინოს, ერთმანეთის სადღეძლოს, ოჰ, რარიგთ გ გ-
ვიმჯადებოდა ხოლმე ის იმისთანა სმა, მაგრამ მაინც კდეე
ევაამდით. რა უნდა ეთქუა მე იმაზედ ამის მეტი, რომ
ეინც თვედაპირველ მოიგონა ეს ამისთანა შექცევა, ანუ
ის ტოლუბამობა, ანუ ალავერდი და იახშიოლ, ახლა გა-
იგონებთ, მაგრამ ჯერ რომ აქდგან დავიწყოთ, იმ ჩენი
ყმწილი კაცების ლხინიდგან და მასუკან იმ ჩენი ძველი კაე-
ბის შექცევიდგან, რთგორი ზნეობითი შექცევა ჰქონიათ იმთ,
უფრო დავინახავთ, რომ რა განსხუება იყო იმ ორს სამ-

ოგადოების შორის? —

ჩემს ყმ წყალ კაცობაში, ორსა საზოგადოებაში ვიყავი ხოლმე: ძეტოს დანარჩენს საზოგადოებაში და ჩუპნი ყმა-წყილო კაცების საზოგადოებაში. როდისაც ძველი კაცები მაინდამებდნენ ლხინის გამართვასა, უნდა იცოდეთ როგორის კმაყოფილების მხიარულებით შეეკცეოდნენ ის ძველები, მაგრამ როდისაც ჩვენ ყმ წყილ კაცები შევეყრებოდით და სალხინოთ დაესხდებოდით პურობაზე, არც ერთხელ არ მახსოვს, რომ ფხიზლები წამომდგარ ვიყავით სუფთა ფრიდგან.

რამდენადაც, დიდი ხანია დრო მოვიდა, რომ ყოველი სწორედ იქნება, თუ ყოველი სწორედ არ ითქვას და პირის-სათნოებით ვიტყვიოთ, ზნეობა არ გავითლება, ამისგამო უნდა ითქვას რაც სამართლეს მემუტის და ამისთვის არაფერის შორიდება აღარ უნდა იყოს, არაოდეს.

აბა როგორ არ უნდა ეთქვას: მ. მ. რა კაცი იყო, ანუ როგორ წაახდინა ჩუპნი მაშინდელი ყმ წყილ კაცობა, რომელმაც მეც შემოხატვა ჩუპნა იმის გაცნობა, უფრო პირდაპირ ვსთქვათ, ჩემს მახლობელებსა გამაცნეს და ამიტომ მეც ხანდისხან დამპატუებდა ხოლმე. თავის სადილზე მაეიდლოდი იმასთან: ურიასთან არა ურია. ჩემის მახლობელების უფრო პატუეს ცემასათუ.

ის ყოველისფრით სულ სხუა კაცი, ყოველს თავის სისუსტესა ტუასა ვერაოდეს ვერ ჰფარავდა, ასე წრფელად გვაჩვენებდა თავს, თორემ გულში სხუა იყო. ნეტავი ერთის და ორი-ოქს

სათვს ეთქუა, ვინც მცნობებია შეხედებოდა, ყუპლას ურ-
გებდა თავის სინუსტესა, როგირათაც საბოძკარსა რასმე და
ადგილიც კარგი ჰქონდა იმას ვაქრახისა. თვთ იმისგნით
გამიგონია.

— მინამ ჩემს ცნობს ვეტყუე ჩემს საიდუმლოს, ექლე-
ქდებო.

— კარგი, ერთს უთხარ, აედენი რალა არის? პასუხი.

— ისინიც ჩემი მეგობრები არიან, იმათაც უნდა იცო-
დნენ.

რადენი მეგობრები ჰყვანდა, მაგრამ არაფისი მეგობარი
კი არ იყო, ამას რასაც შერებოდა, სულ განძახებით, სხტე-
ბის გონების გასარყენლად დი კადეც შექწოა სწადელსა.
თუმცა კიდევაც არ ან იმისთანები მაგრამ უფრო მოწან-
წალეს ურიობას თამაშობენ.

ახლა ქცევა იმისი, იმ უფლის მ . მ . . . რომელიც
ძალიან სდევდა დედაკაცებს, ვინც როგორა ყოფილიყო სულ
ერთი იყო იმხათვს და ახალ მოწითებული ბეჭებიც ებრა-
ლებოდა, გარდა ამებრს : ის იყო ენამტანია, მოაუსუშნე-
ბელი, მახლოვის გაუტანელი, დიდი პატეოსმოყუ რული,
რომელიცა თავისპატეოსათვს, არაფის არ დაინდობდა და
სხუანი . . . გოგელს დღესა, ყოველს დღეს, როდისაცკი
საქმე არ ექნებოდა ხოლმე, სულ შექცეუას, დენის სმაში
იყო და მარადის ჩუქნი წრფელი ყმარწელი კაცი გაჩს
უსხდნენ და რაც უგვანებო იყო, იმას ელაპარაკებოდა, იმში
სწრთეიდა და იმში ახლოენებდა. ვინც კარგათ და მინა-

გნად არა სჩხრევა იმის თვსებასა, ვგონებოდა: კაი კაციაო. ასე კარგათ დაინახედა იმას, მაგრამ უფრო ქაოთუქლერი სიწრფელე ატყუებდა ჩუქსს ყმაწვილს კაცეს, თორემ იმასთან რო გორ უნდა გაეელოთ, თვონ მუც, მაგამ მიეც უფრო იშვიათად, დაუდღაღო, ისიც ჩემი მახლობლების თხოვნიო ხოლმე.

ერთხელ შუადღეზე ცოტა ადრე, ბარათი მამიდა იმი-საგან: სადილათ მეწვიეო, ლ... ჩემთან არის, ამ შენმა მახლობელმა ნათესაემც გიხროვო, აბა კიდევ იმ ლ... გულისათვის, ყუბლანი ერთპირად ისე პატრეს ეცემდით იმ მ. მ. . . . რადგან ის ლ... დიდი მოჯახს შეილი იყო და დიდი დამოკიდებულობა ჰქონდა საქართველოში, ამიტომ იმას პატივისცემისათვის, ისიც ისე პატრეცემული იყო ყუბლსაგან. მგონია ისინი ყმაწვილობათვე დამკვრებულნი ყოფილიყვნენ. — ის მ. . . . იყო დაძვერა ემშაკოეს ლ... წრფელი გულ-მიმდომი. ის პირველი იყო მომატყუებელი, ეს მეორე იმას მორჩილენდა.

ამდროებში ის მ. მ. . . ჩუქსზე მოახლოვდით იდგა, რო ღელსამე ყზარს სახლში. ის დალოცული ლ... იმის დიდი მეგობარი, ასეთივე მეგობარი იყო, რომ გულწმინდრფელი წაფედი იმ ჩემს, მახლობელს ნათესაეისას და იმისუბ პატრეცემისათვის, დაესხედით სადილათ, მოეყეოთ ღვინის სმასა, პატარახანს უკან გაუტხელდა ღენით თავი, მოჰყვა და მბეერო სპარსელებს მამბაეი გვიანბო, რომ ღლიც კარგათ იყო და დახელოვნებული სპარსულს და ათრულს ენაში, რუსულ-

მი და ქართულშიაც კარგათ, მგრამ მამატებუ ჩად სომხურ
რი იმისი იყო.

რა ბოლოდროს მეტად გუყუხელდა დეანოთ თავი, მოჭ-
ყვა თავის ხასიათებს და რამდენი რაეზი ილაპარაკოს სულო
გარყენილობისა. მეც კარგათ მცდეინებულმა, აღარ ეზოგეც
სიტყუი:

— მგდენი საქმე და ამბაეი ვეკადრება მენა-ამდენს პატრო-
სანს ცუცებს იცნობ საქართუ ქლოსას და განუმორებლად
იმათში ხარ, მუნდა მენცისეთს პატრის სცემდე ამათ, რრ-
გორც ესენი მენს.

დეანომ უყო თორემ ამას არ იტყოდა. აი იმ მ . . მ . . მ . .
პასუხ

— რა ექნა ჩემი ბრალი არ არის, ვისთანაც ვარ, იმას ასე უნდა,
ამას ასე იამება, იმისი თვისება ეს არის. მე იმისთვის შემო-
ფიცნია იმას ერთგულებაზე, ამისთვის რომ სულ რაცა მაქუი
იმისგნით, ის არის დიდი სოედაგარი და მე იმასი მოეჭრე,
დანარჩენი სხუა იმან იცის რისთვისაც შერება ამას, ის ჩემი
საქმე არ არის.

ეს ჩემი თქუა დიდათ დამიმადლა ლ . . . მგრამ ჩაის
შემდგომ, მაინც იმას აედგენა და იმას გაჭყვა მეც უ ჩემი
სახლოსავე წამოველამ პირველად მე, რომ მ. მ. გაეცან, რ
იმის შესამე დღუხედ, ბევრი სტუმრები ჰყვანდა სულ ყმა-
წვილკაცობა და მეც იქ ვიყავ მიწვეული, რომელსაც იმ
თავის სტუმრობაში, პირუტყლათევე სადილზედ აი რა თ-
ქუა:

— ის ძველი ქართველური, თავის სშელობა აღარ უნდა იყოს, უნდა მიიშალოს, შგათ ჩუპნ ვერც მიეფქსევიტ და ვერც ღენოს ვსემთ რიგიანათ. მე კარგი რამ მომგონია ჩენი შექცევისათჳს, ჩვენ ამოვიჩჩიოთ ერთი პირუშლი თავი და იმას დაეარქუათ: ტოლუბაში, თავის ერთის თანამემწითა. ის ტოლუბაში მოჰყევს და ყველას სადღეგძელო ამ წესით დალიოს, სამსე სამსე და როდისაც დაიწყოს, ჯერ სასმისი ასე უნდა აავსოს რომ პირამდისინ ლ ელიებდეს, მას უკან იმ ტოლუბაშის გვერდით ვინც იჯდეს, იმას უთხრას: ალავერდი! (ღმერთმან მოგკეს.) იმანაც უბასუბოს: იახშიოლი (კარგი გზა.) ესე უნდა დაიკალოს ვისიცი ესურს: შენი სადღეგძელო იყოს. შემდეგ ასწიოს და ის ლეინით სამსე სასმელი ასე უნდა დაკალოს რაც ღეინოა იმაში, რომ ერთი ბეწო ღეინო არ გაუშოს შიგა. როცა სულ დაღვეს, თავის ხელითვე ის სასმისი, ისე უნდა ისე აავსოს, როგორც თუთონ ჰქონდა სამსე და თავის გვერდით მჯდომსა მისცეს, ვისაც უთხრა ალავერდი რომელმანცა იმანაც ისე უნდა დალიოს, იმ წესით, როგორც ტოლუბაშია და თავის გვერდით ვინც რომა ზეს, იმანაც ისე დააღვეინოს, როგორც თუთონ დალა. ერთის სიტყვით, ერთიერთმანეთს ასე უნდა დააღვეინონ ასე ჩარგებით მ წესით, როგორც ტოლუბაში დაიწყებს. ამ ერთის სიტყვით, რომ გავათავებთ, მასუკან მოჰყუტს ტოლუბაში, ვისიც უნდა იმის სადღეგძელო დალიოს ისევე იმ რიგით, მაგრამ არავეის სადღეგძელო არ დაავლას,

ყ უსლასა ჯღვდლო უნდა დალოხ ის ამის მოე ღეა და რასაკერ-
ვ ღეა. ამ წესით, ისე დარიგებით, სხვებ ც დაე დაღევენ.

ეს რომ გაათავა, ყ უსლამ ერთპირად დაიხეს.

— კარგი იქნება კარგი.

— ოჰ ქართულებო გულწრფელობაე, რა ჩეილი რამა-
ხარ. მალე მოსატყუებელი. მე რე კიდევ ერთპირად ტო-
ლუბაში და იმისი თანა შემწე ამოირჩიეს, მაგრამ ერთმა ჰკი-
თხა იმ მ. მ. . .

— მაგ ტოლუბაშს, რად თ უნდა შემწე?

— თანამემწე იმისათვის უნდა, რომ თვალ-ყური ეჭირ-
ოს, რეიან თ სეან ყ ელამ. ან სასმისი დგან ღეინო არ
დაღვარონ და ან სასმისში ცოტა ღეინო რომ დააგდონ
უნდა თან შემწემ დაიხოს: ქობასი ვარ. (მითამ ქობა და-
გდო, არ დაკრა, ესე რე არ დილია. თათრულია.)
ამ ზედ ყ ეელამ ერთად უმღერონ: ქობასი ვარ, ქობასი ვარ,
რამდენჯერმე თუ ამ დამღერ ზედ სულ ერთიან დაღეეს და
დაწკრეტს, ხომ კარგი, თუ არა და ტოლუბაშის ვალია.
რომ ძლით იყოს თუ ნებით დაღეეინოს, მეუძლიან მტრა-
ფი მეორეთაე დაღეეინოს და თუ ნებაეს მესამეც. ტოლ-
უბაშა ყოველი ძალა იქნება, მინამ ღეინში ვიყურე-
ბით.

ყ ეელამ მოიწონეს და ამ ზევით თქმულის წესით მოჰყ-
ენენ სმასა. აბა ასე არი, ბევრჯელ სუდი უფრო მოს-
წონს კაცსა, მინამ პატიოსნება. ეს სულ გარყენამ იცის.
სადაც იმ სმაში და იმ ღეინში, საზანდრები თუ ქიანურხედ

დამღეროდნენ და ღირა დამპლატო მათ მისღვედა, როგორც
იციო. იმ ღროს ბედნიერი ვიყავ, რომ ცოტათ აენთმყო-
ფობდი და ღვინოს არა ვსვავდი, რომელმანც, ამ რიგათ: რად-
გან აენტყოფა ვსა, ამას ღვინო აღარ უნდა დაეალევი-
ნოთ, თარხანიაო. ამ სიტყვაზედ ერთიანთ დაიძახეს: თარხანია,
თარხანია!

მართლად თუ ოდესმე სვინდისიანი ტოლუბაში შეგვხვდებო-
და, მ გრამ ძეგლით, თუთონაც ზომიერათ სვამდა და ამხა-
ნაგებსაც ზომიერათ ასმევდა, თუ არა და უთუოთ უნდა
დამთერალ ვიყავით.

მე რომ იმღროს ღვინოს არა ვსვამდი, მერეთ იმათ
დაუწყე ყურება: ბოლოს ისინი სიმთერალითა ღვინოს ვეღარ
სუამდნენ, ისე ყერილ ღრიალი ჰქონდათ, ზოგი რას ამბო-
ბდბ და ზოგი რას იძახდა, ერმანეთის ვეღარა გავგ-
ებოდბთრა და საზანდოებსაც აღარ აკლიდნენ, ემღერათ რამე,
მ გრამ ზოგი ერთიკი შშვიდობიანათ იყენენ და მშვიდობ-
ანათ ლაპარაკობდნენ, ანუ უფრო სწორეთა ეთქუათ, ლუ-
ღლუღებდნენ და ამათაკი რიგიანათ არ ესმოდათ ერთმანე-
თისა. ის მ , გ . ამით სარგებლობდა, რომ ხან ერთს მი-
უჯდებოდა გუბრდით, ხან მეორეს და რაც უარესი იყო
გარყენილობისა, იმაზედ ელაპარაკებოდა.

ბოლოღროს საღამოჯამზედ ჩაის შემღგომ დაეიშალენით,
მაგრამ პარბაცითკი არაეინ არ წამოსულა იქიდგან და არცა-
რავის ჰქუა დაუკარგავს. მგონია ეს საქართუბლოს ღვინის
თვსებაა!

ასე ბატონო ტოლუბაშო, ისტორიას ნურას მიაჩემებთ, აი საიდგან შემოდებულია ეს სიტყვა: ტოლუბაში, აღავერდი და იახშიოლ, რომელმაც იმ მ . მ . . . ამ მხეხი და იმისგან დაიწყო საქართველოში ღვინის მამელობა, სადაც მეც ბევრჯელ ვყოფდეთ იმ. თში, მეგობრობია და ამხანაგობის გულისათვის, რომლებსაც დღევანდლამდინ მოსდევთ, ის ნაკრავი ნალი ქართველებსა, არა ცოტას, დიახ ბევრსა და ამასთან ზნეობის გაფუჭება.

რაც ტოლუბაშობისა, ანუ აღბეგრდობისა და ანუ იახშიოლისა აქ ითქუა, თვთ ჩემი თანადასწრებთ ასე იყო, მაგრამ იმ თამადობისა, სულ არა ვიცოდი რა, რაც პირუტლად მე ცისკარში წაეიკითხე, იმის მეტათ.

ესენი ხომ ასე ითქუა, ახლა თავის მამელობათი შექცევა გაეიგონათ ჩუქნი მამაპაპებისა როგორი ყოფილა? —

დაიწყო ჩუქნი ძუტლი ქართველების პურობა. ნახეიარათისა, თუ ცოტა მეტრეკლების, სადილის წინ შიყე რენე ყუტლანი საუცხოვრთ დაფენილს სასტუმროს სახლში, სადაც ყუტლა თავ-თავის ღირსეულს ადგილს დასხდნენ მოკეცილი, მოჰყენენ და დაიწყეს საუბრობა, ძუტლი, ამბები. ჯერ ამითი გაატარეს დრო, მას უკან წყლით საესე აღთაფა ტაშით მოატარეს მოსამსახურეთ და სუბუქათ ხელი დაიბანეს ყველამ, მერე სრული სადილი გაიშალა გძელს ვანიერს ყალანქრის სუფრაზე და, რომელსაც სხვა და სხვა ვერცხლის სურები შუა სუფრაში განამწერიეს.

კახურა წითელის ღვინით საესე, დიდრონი ვერცხლის სან-
აქურები შუა სუფრაში ჩაიდგეს, ორი თუ სამი, ვერცხლის
აზარფეშები და თასები მიმოზნეულსაგით დააწყეს აქა-იქ.

ვერცხლის მოჭედილი ბზის კათხები და ვერცხლითვე
მოჭედილი სხტა და სხტა ფერის ხის კულები მიმოაჩი-
გეს აქა-იქ და ამასთან მოთეთრო ყანწები ვერცხლით მო-
ჭედილები ზედ დაყარეს, ორი ქარვასაგით ყვითელი დიდრო-
ნი ჯიხვის ყანწები მოიტანეს; ერთი სუფრის თავ დადეს,
მეორეც იმისტოლა, ბოლოს, რომელშიაც ნახევარ თუნგი
მეტე ღვინო ჩაისხმოდა, ამ დროს ერთი ოქროს აზარფეშაც
მოიტანეს, რომელიც პირველი იყო, იმას წინ მოართვეს.
იქნება გეგონოთ კოვებები და დანა-ჩანგლები არ იქნებო-
დათო, არა, ისიც იყო, რასაც ამას ეწერ, ახალი შემოსუ-
ლი დრო წარმოიდგინეთ საქართველოში.

ყოველი ესენი ლამაზად რომ გააწყეს სუფრაზე, მურას-
ლაყამები და გამტკაცული მრგვალი პურები ყველას სათვ-
თოდ მოუტანს, ამასთან დახტულის ხონჩებით სხტა და
სხტა საჭმლები ჩაურიგეს და ყუტლას თავ-თავისად ჩაუწყ-
რიეს წინა. მგონია თვთოს ათ-ათა მეტი რიგი საჭმელი
ელდთ, მლამია, მჭაისა, წენანი, ცივები და შემწვრები,
ეს ის ნამანი იყო: მიირთვიეთ, რომელიც გინდათო. კოვები
და დანა ჩანგალი ხელუხლებელი დარჩათ, ისევე მამა-პაპურს
დაუბრუნდენ.

რაოდენ მე საჭმელის ლუკმის შემდგომ, ვისაც რომლის
სასმისით სურდა იმითი მიართვეს ღვინო: ზოგს აზარფეშით,

ზოგს წერილის ყანწით, ანუ ვისაც რომლით სურდოთ იმათი, მარამ რომლისაც რაოდენი უნდოდათ ეგოდენსა დაუსხმიდნენ და თუ დარჩებოდათ ღეინო რაჲ იმას სანაჟურეში დაჟურავდა მოსამსახურე, მისთვის რომ იქნება იმ სასმისით მოეთხოვა ვისმეს და უზღელობა იქნებოდა ნადგომს ღეინოზე, კიდევ ღეინო დაესათ, ის სანაჟურეები იმისთვის იყო. რამდენიმე სურის მოსამსახურენი კარგის ტანისამ ასით ფეხებზე ჭრელი წინდა ჩაცმულები უცხოთ იმსახურებოდნენ და რაც დარბაისელთ სურდათ, იმას მეცქეროდნენ, იმათ ნებას აღასრულებდნენ, ანუ რომელს საქმელს მოითხოვდნენ, იმას მიართმევდნენ წინა და სხუას აქეთ გადმოსდგამდნენ, იქნება მეორეთ მოეთხოვათ.

მიმომსვლელი ანუ მიმო წამდებელი მოსამსახურეები, ისინი კიდევ სხუანი იყვნენ.

მგონია თქუტუნც იცოდეთ. — როდესაც პირველად ღეინოს დაღევდნენ, დაღევამდინ ხელში დაიჭერდნენ ღეინის სასმის ღეინით და ამ გვართ დაილოცებოდნენ: დიდება ღმერთსა, ღმერთო გაუმარჯვე. ეინც პირველი გუმა იქნებოდა, ჯერ იმისას იტყოდნენ, მერე, იქ მსხდომელთ დარბაისელთ. თუ ღედელიც უჯდებოდათ, იმისკენ: შენდობა მამაო. და ღედელიც: მენდობალი იყენეთ, ღმერთმა გაკურთხოვს და მას უკან დაღევდნენ.

მოჰყენენ ღებინს და მხარულებას. მართალია ერთმანეთს საჩხვლელს ეტყოდნენ რაჲჲ, სულ ერთმანეთს ეთავაზებოდნენ, ერთმანეთს თაფხათ ელაღებოდნენ, ერთმანეთს არ ეა-

წყენილთაო. ამაში თავის მსმელთა გამოაჩინეს, რომელ-
მაც კახა შოთახოვა: ეს სასმისი ყველზე ადრე შემოღ-
ბულია საქართველოში, ამათი უფრო მიამებო. დასხმეინა
სოტა ლეინო და ეინც პირველი ღირსეული გვამი იყო.
ამ დროს მომღერალთა, მრავალქამიერ წარსტყეს საეკლე-
სიოს გალობითა. ეს რომ ვათავდა, თავის მსმელმა, ის
სოტა ლეინო დაცალა, მერე წამოდგა, ერთს მართებულს
გუბთან გადვიდა და დაკლილი კახა მიუტანა, ისიც ზეზე
წამოდგა, ის კახა გაშოართო, ერთმანეთს გადაეხეინენ და
მშურად დაჰკოცნეს. თავის მსმელა, თავის მხარეს-აკეთ გა-
დმოვიდა. ის თავის ადგილს დაჟდა. ამან ეერცხლის თასი
მოითხოვა, მოსამხატვრემ მიართვა, მანამ ლეინოს დაუჩამდა,
ჩუპნი სოფლიური საქართველოს სიმღერა დაიძახებ მომღერ-
არლებმა; ყველამ ერთიანად ბანა მისცეს, იმ საუკხოვოს
თქმას მოძახილს და ერთიანი ენე შეწყობილი ხმა, სასი-
მოვნოდ გამოდიოდა, საუწყეთესო მომღერლებს ყველა ბო-
ლოზედ დაისხამდნენ და ისინი იმღეროდნენ, რადგანც და-
რბაისელთ აღარ შემევენადათ, სიმღერა, თვნიერ ბანის მი-
დევნა.

მეორემ ლეინო რომ დასხმეინა თასზე, როგორც
გახდა, მომეტებული მოუვიდა თავის ნებზზედ, ეს იმის-
თვის სულ ერთი იყო, იმ პირველი გვამის სადღეგქლო,
მრავალქამიერი აღარ წარსტყეს მომღერალთა, რადგან
აღარ იყო რიგი ამისთანა შეტყევაში, ერთი მრავალქამიერის
მეტე და ერთი სიმღერის მეტი კიდევ ეთქვათ, მინამ გაა-

თავებდნენ, ვისიც დაიწყეს ამ ნაც დაძახა ღმერთმა გა-
დღეგძელოსთ, თქუპნ საღღეგძელოს გახლებიო. რასაკვი-
რეელია იმანაც მადლობა გადუხადა, მაგრამ საღღეგრძელო, ამ
უმღერალს დროსა სიამოენის საუბრით ატარებდნენ, ხანდი-
სხან ზდილობიანს ლალობას გაურევედნენ, ცოტას ხანობით
ამ მეორეზე, იმ პირველის გუამის საღღენძელო რომ და-
ლია, ღვინო დარჩა თასში, ის ნარჩენი თასით მოსამსახუ-
რეს მისცა, იმანაც დანაჟურა სანაჟურგში. მერე მოიტა-
ნა, ისევ მოართვა, ესეც ფეხზე წამოაღა და ერთს რომე-
ლსამე დარბაისელს გადუტანა ისიც ზეზე ადგა, მარღათ,
რომლებიც ეგრეთ ერთმანეთს გადაეხევენენ ძმურათ. მას
უკან ცარიელი თასი გამოართვა. შემდეგ ეს თავის ადგილს
გადმოვიდა, დაჯდა, ისიც თავის ადგილს, თასი სუფრას და-
დვა, მაგერი კულა მოითხოვა, სადაც კულის რაედენიმე
პატრა ვერცხლის აბრებიც იყო მოტანილი სუფრაზე, ერთი
ძაბრიანი კულა. მერეთ სურით ღვინო მოიტანა და წაწ-
კარით ჩამოუშვა წერილ-წერილად გაფრთხილებით, უეცრად
არც გადმოსულ იყო კულიდგან, რადგან კულის ჩუპულები
ის არის, რომ თუ არ გაუფთხილდა, უთუოთ გადმოი-
ღვრება.

რალა გაგაგძელო, სულ ამ რიგათა სუცს საღღეგრძელო.
ვისაც რის სასმასით სურდა იმით, ასე და ამ წესით შეიქცენენ;
ტკბლად, ღამშვიდებით, თავებით, სიყუარულით და საამოს
ძმობით.

პირუძლის გუამის საღღეგძელოს რომ მოჩნდნენ და იმანაც

მადლობა გადუხადა ყუპლას: მადლობელს გახლავართ ბ ტ-
ონებო, ჩენი საყვარელიანი ძმობა გნუყრელი იყოს მარა-
დის. ამან რომ ასწია დასაღვეად, ამ დროს მომღერალთ
დაიძახეს ეგრეთვე საეკლესიოს გალობით: „მადლობელი ვარ.“
ამის შემდგომ სხტუბის სადღეგმელო დაიწყეს და იმ წესით
შეასრულეს ყუპლასი, სხვა და სხვა სიმღერით და სხვა და
სხვა შრავალქამიერის ხმითა (*) თავის მადლობითურთ. ძტუპოს
ამბებს ხომ ანგარიში არა ჰქონდა, რამდენი ილაპარაკ-
ეს სულ ერთი ერთმანეთზედ უყეთესი.

როდისაც სადილი გაათავეს, მოსამსახურეთა მოკალუელი
სპილენძის ტაშტები და აღთაფები ნელთბილო წყლით
სამხე მოიტანეს და დაჩოქილებმა მარანდულის საპნით დააბ-
ანინეს ყუპლას რიგზედ, მაგრამ თეთრის საღვეთტკით კი გა-
იმშრალეს, ეს კნახე ეეროპიული იმათი, სხვაკი არაფერი,
მაგრამ სადილის ხელცახოცები რომლებზედაც ხელებს შეი-
წინდენ ხოლმე, ის კი კონდათ და სადილათ სადაც წაეიდო-
დნენ, ბიქს წააღებინებდნენ თანა და სადღლზე მიართმევდნენ,
ხელების გასაწმენდათ, სადაც წასულიყენენ, ყველგან.

პირველად რუსების გადმოსვლის დროს საქართველოში —
საქართველოს თავადები: სადილი გაუყეთა რუსის ღენერალმა
კრონინდმა და დაჰპატია ისინი. როდისაც იმისსახლის კარებთან,
იქორთეთ და „სტუქიძინობე ნი სოპო მიცნეშაბილ“

(*) საეკლესიო ხმის გარდა მრავალქამიერისა, სხვა სოფელიურის ხმე-
ბიც არის ამასზე გაკეთებული და უკეთესი; მგონია გარეული ხმა
იყოს. —

მეღენე, ერთი თავადი შეილი მობრუნდა და თავის მოსამსახურეს დაუძახა:

— ბჭო დამაფიწყდა, სადილის ხელსახოცი მომიტანე, ხელლები შევიწმინდო ზედა.

— კაცო მენი ხელსახოცი საჭირო აღარ არის, იქსტოლზეუ ყვილა იქნება, აქეთ იქიდგან გაკინებით უთხრეს, რომელმაც მეც ამისათვის დაეწირე ეს აქ. იმათი სადილის შექმდგომ, კიდევ ცოტათ ისაუბრეს, მასუკან ზოგი მუთაქაზე მიწეა, დაიძინა, ზოგი დორზედ და ზოგნი კი ისევ საუბრობდენ, მაგრამ დაბლის ხმითა. ისინი არ, გავადეძძოთო. შავთენი არავის არ ეძინა, ჩქარა გაიღვიძეს და ისევ ლაპარაკს შეუდგნენ. საღამო ქამამდისინ ასე გაატარეს დრო, მერე ჩაი (*) მოიტანეს, დალიეს, ბოლოს დაიძალნენ და ყველანი თავ-თავისას წაიღნენ.

ასე და ამ გუბარბთ იყო იმ ძუძულების შექცევა და ჩუტნი ყმაწვილი კაცების კი ისე, როგორც ზეით, გაიგონეთ, სადაც ბევრი ჩხუბებიც მინახავს იმათში და თვითონ მეც გადამხედვია.

ეს სულ მ . მ . . . შემოგეძდენა ჩუტნი ყმაწვილი კაცების წასაზღნათ. იმისი და იმის დიდი სოცებგრის მადლობელნი უნდა ვიყენეთ ყველანი.

ესეც შესანიშნავი რომ იმ დარბაზსლებს, ის დიდრონი

(*) ეს ჩაბს შემოკლება კერძობიული არ არის.

ჯიხვის ყანწები არაეის არ დაუღეცია, სუფრის დასაშენებლად ეწყო. განა არაეის არ შეეძლო დაეღია, მაგრამ ეინ კადრებდა მომ ტეპულის ღეინის დაღეცას — ბე რომელს შემთხვევებში იცოდნენ თავის გამოღება ღეინის მსმელობაზედ, ისიც იმთ, ეისაც შეეძლოთ და ეისაც არა, რომელი დაბტანდა ძალას: დაღეე თორემ თავზე დაგასხამო. ის ჩუტნი ძეუსი, ქართეელები, ეინცკი შეიძლებდა, ამ ორს შემთხვევაში იცოდნენ ღეინის მსმელობა; ერთი ქარწ ღში და მეორეც კიწში, რომ შეიღოდნენ მაშინ, მაგრამ მაინც კადეე აუჩკ რებით იყო ხოლმე იმთში სმა ამ რიგთ, ხან გამოშეგებით, რომლებიცა თან იწღეოდნენ და თან წერილ წერილად სეგბდნენ, ასე რომ თუ სადილზე დასხდებოდნენ, საღმომღენ ისდნენ და თუ ეახშამზე, ბეერჯელ კარგათ გათენებდნენ

მაინდელმ ერთმ ემაწეულმა კაცმა, ჰკითხა. ერთს მართებულს ძეუსს ქართეელსა, კარგს ღეინის მსმელსა, ჩემს ემაწეულობაში.

— დიდს სმაში, რა ერთი ღეინო შეგიძლიანთ დალოო?

პასუხი. — პირცელს ღამეს ეახშამთ დამსხდარკართ ქორწილში, მინამ მზე ამოვიდოდ, დღეონის ჯიხეებით ესეგბდით, წერილ-წერილად და ბუჩქარებლიე, სადაც ჩეენებური სიძღერები ბეერი იყო და დამშეიდებული მხიარულება რომელთაც მეც და ჩემს ამხნაგებსაც, ჩემსაეით მსმელებს, შევიისრულებია, თითო ჩაფი, ასე მხიარულად, ასე წერილ-

წერილად ისე დიდხანს, რომ გვესვამს, თან მოგვინილებია და თან ივდენი ღვინო იმისთვის დაგვილევია, თორემ ერთს მოკლევ სადილზე, როგორ შევიძლებდით იმდენ ღვინის დალევას? იმდენის ღვინის დალევას, ვინ მიჰყვება ხშირად, თუ არ იშვიათათ, ანუ ვისაც თუ არ შეუძლიან ვინ დაატანს ძალას: დილიყო. დიდი სიკაცხელია და უზღველობა. აი ჩუპნი ძველი ქართველების ჩვეულება ეს არისო.

ახლა ჯვარის დაწერის შემდგომ, — იმის მდგომებიცა ვთქვათ აქა. იმის შემდეგ, მოსამსახურემ მოხსენა: ვახშამი ინებეო. კაცნი წამოვიდნენ ცალკე, დასხდნენ და კალები ცალკე.

ვისაც მსმელობა შეეძლო ორად გაიყვნენ, ერთი ერთს მხარეს დასხდევ, მეორე იმათ პირდაპირ და ვისაც არ შეეძლო, იმუ არ უნდოდათ დაელიათ, ისინი ცალკე დასხდნენ. მოსამსახურეთაც ვახშამი გაშლეს. რადენსამე ლუქმის შემდეგ მოსახურემ ღვინო ჩამოგვიტარა ვერცხლის აზარფემები და ვისაც პირველად მიართევს, იმან დაიძახა:

— ეჯიბო, მეფეს გაუმარჯოს. მეფე პირველს ადგოს იჯდა გვირგვინით და ეჯიბი გვერდით უჯდა.

ერთხმად. — გაუმარჯოს!

ახლა ეჯიბი. — თქვენც გაგმარჯოთ.

ეჯიბისა რაღა აღვიწეროთ, თქვენც იცით იმისი ეალი და წესი, მხოლოდ ისევ ღვინის მსმელობისა გავიგონოთ.

პირველი აზარფემის ღვინის დალევის შემდეგ, ორი დი-

დი ჯიხვი მოიტანეს, ერთი ერთმა მხარემ აიღო, მეორე მეორემ მხარემ და ვინც პირველს ადგას ისხდნენ ერთმანეთის მოპირდაპირნი, იმათ ჯიხვები აავსეს ლეინითა და ამასთან ფეხზედაც წამოდგნენ, ამ სიტყვით:

— ეჯობა, მეფის სადღეგძელოს გიახლებით, ღმერთმა ადღეგძელოს მეფე.

კადე ერთ პირად—ადღეგძელოს...

ახლა ეჯობი.—თქუტსუც გადღეგძელოსთ.

ამ დროს მომღერალნი მოვიდნენ, მეფის წინ დაიჩოქეს და მრავალჯემიერ წრსთქვეს. ამ დროსვე მოპირდაპირეთაც ჯიხვები მოიღეს და რაოდენიმე ლეინო დალაეს. აქ დაჩოქლო მომღერალო, ჩვენებური სიმღერა დაიძახეს,—სიმღერა რომ გაათავეს, მომღერლები გადმოვიდნენ თავის ადგილისკენ და ვისაც ჯიხვები ეჭირათ ლეინით, ისინიც იქვე დასხდნენ.

შექნა ლხინი, მღერა და ერთი ერთმანეთისაგან სიმღერების ჩამართმევა; ხან აქეთ და ხან იქათ, სადაც შიგა და შიგ ყაწველკაცები ისხდნენ იმათგან! უღო სხტა და სხტა სიმღერა. ამაში მოპირდაპირეთაც ჯიხვები დაცალეს, მასუკან ერთი მეორე მხარეს გადვდა; მეორისა პირველს მხარეს გადმოვიდა და ვისაც რომელთან უნდოდა მისელა, იმას მიუტნა ჯიხვი, ეგრეთ ძმობის დეკონითა, რომლითაც სხვებთაც ამ სახით ზბ ამ გვარად დალიეს.

მეფას სადღეგძელოს მორჩნენ, დედოფლის სადღეგძელოს რომ ჩამოირიგეს, მეფე წაიყვანეს ქალებისკენ, სადაც ედო-

ფალი პირველს ადგილს იჯდა, მიიყენეს და იმის გერ-
 დით დასვეს მეფის პატრიარქისათვის ყველანი იქამდისინ
 მიჰყენენ, მაგრადლის სიმღერითა, მერე გამოტრალდნენ და
 თავ-თავის ადგილსვე დასხდნენ, რომელთაცა ისევ მოილხი-
 ნეს ერგეთ წავიდა ეს შექცევა, გულ გახსნილის მოლხენი-
 თა, რომ იქ იმათში, უმანკობის მეტო სხუ, ღკარძლო არა
 იყრა. შექცევით, არც დაღალულან და არც არაინ იქი-
 დგან წასულან დასაძინათ, ახლავი შეეამოკლოთ ეს ამბავი
 და მოლხინეთა, რომლებსაც გაუთქნდათ და შვიმაც ამოყო თავი
 გორას იქით, ამათაც ერთმანეთს დაუქრეს: თვთომ სუთ-სუ-
 თი ნახევარ თუნგინი ჯიხვი დაელით, კარგა გვეყო ამას-
 თან ფრხვდაც წამოდგნენ, დაშვიდებულნი, ერთმანეთის მა-
 დრიელნი. საიდგანაც კარზე გამოვიდნენ, იქ კმა საყოფელი
 ფერხული დააბეს ახალს ამოსულს მზეს ქვეშე, და შემდგომ
 ჩაიც ჩამოურიგეს მოსამსახურეთა.

დაიჯერეთ არაფის არ ეტყობოდა მომატებული ღვინის
 ღალევა, სადაც ჩემს სიყმაწვილეში იმ დროს: მეც იქ ვიყუ-
 ამ ამბისთვის ტალუბამი მადლომელი დარჩა ჩემა.

შეკვლან, შეფიცდენ იმიტოვ ცხიციანთა...
 ძეგლან მუცლიან ამიბოლენ თუ აღნ ვახ. ძე, ორბელიანი.
 ძანი, ლეგინი ათოფმუ შილოუ...
 ცა 11-ს ნოემბერს 1863სა წელსა.

ქ თ ვ ი ლ ი ს ს,
 -ოფე... კოფს, შექპინეუ-ქ...
 -ოფე... კოფს, შექპინეუ-ქ...
 -ოფე... კოფს, შექპინეუ-ქ...

— რუსეთითგან იწერებია, რომ პეტერბურლში და მასკოში რამდენიმე დღის განმავლობაში სამინელი ყინვები ყოფილა. — ამ ყინვებისაგან უფრო შეიწროვდნენ ქუჩები. კელშიწიფს ძმებმან, დიდი შემწეობა აღმოუჩინეს ამ ხალხს. — იმ თაბდა-ნება იყო, რომ ვინცა ვინ მიედილადა სასახლეში, მიეცათ ბაზლუდები, ტფილი ჩექმები და ამასთანავე სხელ სხელი ჩაი. ხალხი მიდიოდა ყოველ დღე ბლომათ, და საესე იყო ოთახები, სადაკ ურიგებდნენ აგრეთვე ტფულ ტან-ს-ც-მელს.

— მოსკოვში ცეცხლი წაევიდა ერთს რეფორმატების ეკლესიას, სამინელას ყინვებს დროის ეკლესია და მკდარი ოთხიათას თუმნათ. ზარალი მიეცა ამ დანვით ეკლესიას სამი ათას თუმნამდინ. — პეტერბურლში იმ გვარავე ყინვები იყო, როგორც მოსკოვში, ასე სწორს ერთი რუსეთის გზით. მოსკოვში ბევრნი გამემდნენ ყინვებისაგან. დ მ უ, რომელს ქუჩებშიაც მრავალი ხალხი დადოდა და ირყოდა, იმ ქუჩებში ერთს სულს ვერ ნახავდა კაცი გამლელს, და თუ ქუჩითგან შემოისმოდა სახლში ყვირილის ხმა გამლლისა, რომელიცა ყინვისაგან შემდებოდა, ვერაენ ვერა ბედავდა გარეთ გასელას რომ მიეცა შემწეობა. უფრო მამკატებუ-

ლ-დ შეწუხდა დაბალი ხალხი და ყინვით ავთამყოფობაც იმათში უფრო მალე ეჩხველდებოდა. სააეთყოფობებში აღარ არის აღზავი, რომ მეზუბროს ძაფი ყინვისაგან ავთ მყოფმა. იმდენი ავთ მყოფები არიან, რამ ერთს სააეთ-მყოფობში, სადაც რვა კრაოტი იდგა, მეტი ფზა არ იყო, ოცის სულისათვს კიდენ უნდა მომატებინათ, რომელთაც არა მკონდათ თავის შე აფრებელი და იყენენ სიღარიბისაგან ტიტეილ-შეშვილინი.

— აი კიდენ რას იწერებან რუსეთთგან: კელმწიფა ცესარეენამ დიდმა მთაერინამ მარიათ თეოდორეს ასულმან, მიიღო კელმწიფე იმპერატორისაგან წმინდა უფლება, მაუწოდოს ყოველთა ქვეშევრდომთა მრთელს რუსეთში, რომ აღმოუჩინონ შემწეობა იმათ, რომელთაც უჭირთ პური (*). ხალხო მეშვიდრე ცესარეეინმა მიიღო, კელმწიფას კელათ, ხალხის მოწოდება ამ საგანზედ, რომ მან იბრუნოს სისწრაფით მიმეელებისათვს დაჭარებულთა. ამ აზრით პეტერბურღში გაიხსნა კომიტეტი, რომელიცა უნდა შეუდგეს ღონის ძიების მოპოებას და სისწრაფით შემეელებას, სადაც უჭირთ პური მრთელს იმპერიაში, უმეტესად არხანღელის, ოლონეცის, სიბირის და სხვა გუბერნიებში. მარტო მთაერობის შემწეობა არ არის საკმაო. იმ კომიტეტის ეალია, ყოველივე ღონის — ძიებას, რაც მკიდლებოდეს სისწრაფით შეუდგეს,

(*) რუსეთში რამდენსამე გუბერნიებში შიმშილი არის ასედა, და არა თუ რუსეთში, თიფონ ეგრანმაშიაც.

— ეს შემთხვევა დიდი სამწუხარო და საუბედურო შემთხვევა არის და წმინდა მოვალეობად აწევს ყოველს კაცობრიობის მოყვარეს,

ამ საქმის სისრულეში მოყვანა ძნელია. ამ საგანის აღსრულებაში მოყვანა დამოკიდებულია მრთელს რუსეთის საბაქანებლის ხალხზე, რომელნიცა მოვალენი არიან თანაუგრძნონ სატყეით, გრძნობით და საქმით, თავიანთ ღონისძიების მიხედვით.

უნდა იფიქრონ ყოველთა, ვისაც კი სურს უშველოს ამ საშინელის შეთხვევითგან წარმოდგენილს უბედურებას; — უნდა იფიქრონ მანუდ, თუ მამშობა რუსეთის ჩრდილოეთის მხრივ, როგორ დიდია და როგორ ძნელია მიშველება; უნდა იფიქრონ, რომ შემწეობა საჭირო არის აგრეთვე თესლის მიშველებით, რომ ამ მომავალს წელიწად დათვონ, თორემ შემდგომს წელიწადში მამშობა უფრო გაძლიერდება; მაშასადამე უნდა იფიქროს ყოველმა კაცობრიობის მოყვარემ, თუ როგორ გამოიხსნას ეს ხალხი ამ საშინელის მდგომარეობითგან. ესეც უნდა ვიფიქროთ ბოლოს, რომ ეს უბედურება ისეთია, რომ მოთმენა არ შეიძლება, ეს ერთი თვე და ნახევარი რომ გავიდეს, გადატანა გაძნელება, — რადგანც გაზაფხულზედ ყველა მხენელ-მთესველი მოსაყვალს გამოუღდება.

საჭიროა მიშველება აგრეთვე ფულით, ყოველი მცირე შესაწირავე, კეთილი თესლია, — ეს მოწოდება გადაეცემა ყოველი კაცის სინილისს.

...ეჭვით, რომელსაც აქვს პური იმგზებზედ, რომელიცა
მიღიან შიმშალის ქვეყნებში, იქნება ბედნიერა, უკეთუ მის-
ცემს გრძნობიერს შემწეობას; ის, ვისაც შეუძლიან ბილხის
მედიკაროთ პურის გადატანა, არ იღსახხავს თავის თავს მო-
ვალად, უჩვენოს ეს დიდი შემწეობა, რომ გადაიტანოს სი-
სწრაფით და იეთათ ის ეჭვარი, რომელიცა ეპყრობს პუ-
რით, არ ისურვებს არ ევლად აღმოაჩინოს შემწეობა ამ
უბედურს კაცობრიობის მდგომარეობას? არ შეიძლება ფუ-
ლით შემძლებელთ, გამოიმეტონ ნაწილი თავიანთ შეძლები-
სა იმ უბედურთათვის, რომელთაცა ტირილის ხმა პურისა-
თვის აღწევს ცადმიმართ. რამდენს ალბავს არის ბალები
და კეჩერები, სადაც დიდი ხალხი ძღებან, და იმათი თან-
გმომძინი, ქოხებში შიმშილითა წყდებიან, არ ინებებენ ში-
მწოდონ ცელი იმ დამწყულს ხალხს? წარმოვიდგინოთ, თუ
როგორს მდგომარეობაში უნდა იყენენ დამწყული მშობლები,
სტრობელთ წინ ტირიან პურისათვის წერილი მვილები,
ხელის მოწერა, მისაშველებლად, იწყობა დღეითგან: ღმე-
ლორთო, შენ აუტახე და მოუმართე ხელი ამკეთილს საქმეს.
...იმედო აქვს ჩვენ ციხკარს, ვინც წააკითხავს ამას ჩვენ
ეჭვართველებში, არც იპინი დარჩებიან გულგრილად. ქრისტი-
ანური მთავალეობა მოითხოვს მიეცეთ ყოველის ღონისძიე-
ბით შემწეობა ამ საქმეს. ვისაც რა შემწეობა შეუძლიან, უნდა
გმშვიტონოთ კომიტეტში, რომელიცა დაწესდა ტფილის შიხდლის
მთავრის მიხედვით იკოლავეიჩის ბძანებით.

1 8 6 8 წლის

„ცისკრის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გაუგზავნელად 6 მან. დამატებით, 7 მ.

სს.უა ქვეყნებში გაუგზავნელათ დაუმატებლივ 7 მან. და-

მატებით, 8 მან.

რედაქცია იწყობება კუკიას, საკუთარს კერესელიძის სახლებში, ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დააკლდეს და თავის დროზედ არ მიერთოს, უმორჩილესად ითხოვს რედაქცია მაშინვე აცნობოს ამ აღრესით:

„ცისკრის“ რედაქციაში ტფილისს.